

Między nami. Program nauczania języka polskiego w klasach IV–VIII szkoły podstawowej**Agnieszka Łuczak, Anna Murdzek, Magdalena Szyłejko**

Spis treści

- I. Charakterystyka programu
- II. Cele kształcenia i wychowania
- III. Treści zgodne z treściami nauczania zawartymi w podstawie programowej
- IV. Główne założenia serii *Między nami* związane z kształceniem kompetencji zawartych w podstawie programowej
 1. Edukacja kompetencyjna zamiast encyklopedycznej
 2. Edukacja cyfrowa
 3. Dobrostan psychiczny i edukacja relacyjna
 4. Personalizacja i uczenie się przez działanie
 5. Edukacja włączająca
 6. Ocenianie wspierające
 7. Praktyczny sens każdej lekcji
- V. Umiejętności kształcone na języku polskim zgodnie z obszarami kształcenia
 1. Komunikacja
 2. Odbiór tekstu kultury
 3. Świadomość językowa
 4. Tworzenie wypowiedzi
 5. Rozwijanie umiejętności autorefleksji i budowania tożsamości
 6. Elementy edukacji medialnej
 7. Praktyki lekturowe
- VI. Spiralny układ treści
- VII. Obszary kształcenia – wymagania szczegółowe
- VIII. Ocenianie

I. Charakterystyka programu

Program *Między nami* jest przeznaczony do realizacji w klasach IV–VIII szkoły podstawowej z wykorzystaniem serii *Między nami* dla klas IV–VIII szkoły podstawowej, zgodnej z podstawą programową przedmiotu język polski obowiązującą od 1 września 2026 roku i przeznaczoną dla II etapu edukacyjnego (klasy IV–VI oraz VII–VIII). Opiera się na fundamentalnych kompetencjach oraz na siedmiu obszarach efektów uczenia się (komunikacja, odbiór tekstów kultury, świadomość językowa, tworzenie wypowiedzi, rozwijanie umiejętności autorefleksji, budowanie tożsamości, elementy edukacji medialnej, praktyki lekturowe), równolegle realizuje moduły: kultura, medial i filozofia.

Treści kształcenia, podporządkowane głównym kompetencjom, które uczeń rozwija w toku nauczania i uczenia się, zostały podzielone na poszczególne klasy. Program może być realizowany w:

- szkołach podstawowych, publicznych i niepublicznych;
- systemie klasowo-lekcyjnym, pozaklasowym i pozalekcyjnym;
- w wymiarze nie mniej niż 5 godzin tygodniowo w systemie klasowo-lekcyjnym;
- na podstawie planu pracy;
- z wykorzystaniem materiału zaproponowanego przez autorki podręcznika *Między nami* (w wersji papierowej i cyfrowej – multipodręcznika), zeszytu ćwiczeń, a także gier dydaktycznych, dodatkowych kart pracy, kart pracy dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, wykładów on-line, testów umiejętności opracowanych dla potrzeb realizacji programu *Między nami*.

II. Cele kształcenia i wychowania

Zgodnie z podstawą programową edukacja polonistyczna w serii *Między nami* buduje pomost między kulturą pisma a przekazami audialnymi i audiowizualnymi oraz przygotowuje uczniów do świadomego i etycznego uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym. Seria rozwija kompetencje językowe i cyfrowe jako fundamentalne, jak również kompetencje przekrojowe: kreatywne i krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów, a także kompetencje społeczne i osobiste, oraz sprawczość.

Program realizowany w serii podręczników *Między nami* do języka polskiego dla klas 4–8 zakłada osiągnięcie celów nowej podstawy programowej (Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 11 marca 2026 r.), w szczególności wychowanie kompetentnego, świadomego odbiorcy literatury i kultury, znającego zarówno tradycję, jak i współczesną kulturę oraz najważniejsze zjawiska z otaczającej rzeczywistości, w tym związane z wpływem człowieka na środowisko i klimat.

Nadrzędnymi celami są tu: sprawne i etyczne posługiwanie się językiem ojczystym (dostosowanie środków językowych do sytuacji i celu wypowiedzi, opisywanie świata zarówno rzeczywistego, jak i cyfrowego, ocenianie postaw i zachowań, precyzyjne formułowanie myśli), rozwijanie zainteresowań lekturowych oraz kształtowanie pozytywnych nawyków czytelniczych, rozumienie roli sprawczości (w tym uczenie się pracy w grupie), umiejętne kierowanie sobą i swoim rozwojem, a szczególnie samoregulacja i dbanie o siebie.

III. Treści zgodne z treściami nauczania zawartymi w podstawie programowej

Treści zawarte w programie nauczania oraz w podręcznikach serii *Między nami* pozwalają uwrażliwić ucznia na uniwersalne wartości (prawda, dobro, piękno, sprawiedliwość, solidarność, wspólnota, szacunek, wolność, odpowiedzialność, godność), skłonić do refleksji dotyczących postaw moralnych, konsekwencji dokonywanych wyborów itp. Zadania z kolei wspomagają rozwój umiejętności wynikających z obszaru kształcenia przedmiotu język polski oraz rozwijania kompetencji poznawczych, społecznych, osobistych czy też sprawczości.

Poza tekstami kultury i związanymi z nimi zadaniami podręcznik zawiera materiały dotyczące rozwijania umiejętności pisania różnych form wypowiedzi (także w formacie cyfrowym). Kładzie nacisk na rozwój pozwalający na systematyzowanie wiedzy oraz wskazówki rozwijające sprawczość ucznia, kształtujące samodzielne docieranie do informacji, pracę z informacją zwrotną, autorefleksję.

Tematyka podejmuje zagadnienia relacji międzyludzkich, tworzenia hierarchii ogólnie przyjętych norm etycznych, uczestnictwo w kulturze polskiej i europejskiej, wychowanie patriotyczne i obywatelskie, z uwzględnieniem wpływu człowieka na środowisko oraz klimat.

Teksty literackie i inne teksty kultury są uporządkowane według tematów i podejmowanych problemów. Takie ujęcie materiału nie tylko pozwala uczniom nie tylko rozwijać umiejętności analizy i interpretacji, lecz także służy zapamiętaniu i uporządkowaniu poznanych treści. Stwarza również okazję do omawiania tych samych dzieł w różnych kontekstach, odwoływania się do doświadczeń uczniów, porównywania kontekstów, dołożoności zjawisk w literaturze, kulturze i w świecie, w którym żyjemy. Łączenie treści językowych z kształceniem literacko-kulturowym w myśl koncepcji serii jest powiązane z codziennymi doświadczeniami uczniów i bieżącymi wydarzeniami, szczególnie dotyczącymi literatury, filmu, mediów cyfrowych, teatru, sztuk plastycznych.

Wykorzystane teksty to przykłady klasyki literatury (zarówno polskiej, jak i światowej), współczesne teksty literackie oraz teksty Nieliterackie (w tym popularnonaukowe, publicystyczne, użytkowe i medialne). Ich dobór pozwala na poznanie tradycji literatury i wszechstronny rozwój osobowości ucznia. Każdy omawiany utwór jest materiałem służącym do kształcenia tożsamości osobistej oraz wspólnotowej, formowania odpowiednich postaw, tworzenia hierarchii ogólnie przyjętych norm etycznych, uczenia właściwych relacji międzyludzkich i świadomego uczestnictwa w kulturze. W osiągnięciu tych celów szczególną rolę odgrywają również praktyki lekturowe, które zostały ujęte w treściach podręcznika zarówno jako sposób rozwijania zainteresowania literaturą, jak i promocja kultury czytelnictwa.

Program oraz podręczniki *Między nami* zakładają integrację treści z zakresu kształcenia polonistycznego, korelację z innymi przedmiotami oraz odwoływanie się do pozaszkolnych doświadczeń uczniów. Łączenie różnych działów kształcenia polonistycznego pozwala uczniom dostrzec związki między literaturą a językiem. Ideą jest więc możliwie najściślejsze połączenie zagadnień językowych z tekstami literackimi oraz wiadomości gramatycznych z formułowaniem precyzyjnych wypowiedzi pisanych i mówionych. Do priorytetów należy kształtowanie przeświadczenia, że język to nie tylko narzędzie komunikacji, lecz także niezwykle istotny element kultury.

Program nauczania zakłada spiralny układ wprowadzanych treści i kształconych umiejętności, co znajduje odzwierciedlenie w serii podręczników. Oznacza to, że do treści z siedmiu obszarów kształcenia wskazanych w podstawie programowej powraca się w szerszym zakresie w kolejnych klasach. Zakres i treść kształconych umiejętności z siedmiu obszarów kształcenia zostały szczegółowo ukazane w układzie tabelarycznym. Złożone cele uczenia się

zostały uszczegółowione i zhierarchizowane, ponadto przedstawiono korelacje między różnymi kompetencjami w danym obszarze kształcenia, a treści przypisano do poszczególnych klas z uwzględnieniem przyrostu przyrostu kompetencji uczniów.

IV. Główne założenia serii *Między nami* związane z kształceniem kompetencji zawartych w podstawie programowej

1. Edukacja kompetencyjna zamiast encyklopedycznej

W programie położono nacisk na autonomię ucznia, jego dobrostan, współpracę, odpowiedzialność za siebie i innych, umiejętność działania we współczesnym, złożonym świecie. Seria *Między nami* wpisuje się we współczesne rozumienie edukacji jako procesu wspierającego rozwój wiedzy, umiejętności oraz sprawczości ucznia, przygotowując go do świadomego i aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym. Kładą nacisk na przejście od wiedzy jako celu do kompetencji jako efektu, od zapamiętywania do rozumienia i działania, od ucznia odtwarzającego do ucznia świadomego i sprawczego. Nauczyciel w procesie edukacji staje się przewodnikiem i moderatorem, a uczeń – aktywnym uczestnikiem. Podręczniki serii *Między nami* są narzędziem rozwijania kompetencji fundamentalnych. Cechuje je interdyscyplinarność. Tekst, przez to, że staje się inspiracją/okazją do rozmów odwołujących się do różnych obszarów wiedzy, jest punktem wyjścia do rozwijania kompetencji polonistycznych umożliwiających konstruowanie pozostałych kompetencji.

2. Edukacja cyfrowa

Edukacja cyfrowa to trzon nowoczesnej szkoły. Program nauczania *Między nami* zakłada integrację kompetencji cyfrowych z humanistycznymi, by kształcić umiejętności potrzebne młodym ludziom w świecie cyfrowym. Kładzie nacisk między innymi na:

- odbiór tekstów kultury w świecie cyfrowym (analiza tekstów: artykułów, maili, komentarzy; rozpoznawanie manipulacji i dezinformacji, interpretacja multimodalna);
- tworzenie wypowiedzi cyfrowych (e-maili, postów, blogów);

- kulturę cyfrową (refleksyjne, odpowiedzialne uczestnictwo w kulturze cyfrowej, etyka komunikacji cyfrowej);
- bezpieczeństwo w sieci (krytyczne korzystanie z internetu, świadome i odpowiedzialne korzystanie z AI, higiena cyfrowa).

3. Dobrostan psychiczny i edukacja relacyjna

Wspieranie dobrostanu psychicznego ucznia należy do podstawowych zadań współczesnej edukacji. Stanowi on ważny warunek skutecznego uczenia się, a także rozwijania kompetencji poznawczych, społecznych i emocjonalnych. Program nauczania uwzględnia powiązanie dbania o wewnętrzną harmonię i równowagę ucznia z wychowawczą i społeczną funkcją tekstów zamieszczonych w serii podręczników *Między nami*. Zakładając, że relacyjność edukacji jest fundamentem współczesnej szkoły, położono akcent na relacje między uczniami, nauczycielami, wiedzą i światem. Służą temu utwory literackie i inne teksty kultury oraz autorskie treści, które wspierają samoregulację, rozpoznawanie i nazywanie emocji, odporność psychiczną, komunikację, współpracę, poczucie sensu uczenia się. Dzięki rozmowom o emocjach bohaterów, identyfikowaniu się z postaciami, analizie sytuacji konfliktowych, wyrażaniu własnych opinii, słuchaniu innych, budowaniu kultury dialogu, pisaniu o emocjach własnych i bohaterów, refleksji nad doświadczeniem, pracy w parach i grupach, docenianiu wysiłku, a nie tylko efektu, kształtowana jest umiejętność dbania o siebie i innych. Rozwija się przez to emocje, relacje i odporność psychiczną ucznia.

4. Personalizacja i uczenie się przez działanie

Personalizacja i uczenie się przez działanie to odejście od jednolitego modelu „wszyscy robią to samo w tym samym tempie”. Program *Między nami* uwzględnia różnorodność uczniów i ich aktywność. Zakłada możliwość różnych ścieżek rozwoju, dzięki czemu każdy uczeń może uczyć się inaczej, ale osiąga założone dla wszystkich cele. *Między nami* różnicuje zadania i formy pracy ze względu na poziom trudności, możliwości i umiejętności uczniów. Angażuje uczniów do świadomego uczestnictwa w procesie uczenia się oraz podejmowania aktywności kształcących kompetencje przyszłości. Zadania w podręczniku *Między nami* mają na celu

aktywizowanie uczniów. Proponowane działania wykorzystują wszystkie zmysły uczniów. Uczniowie uczą się przez działanie oraz współdziałanie, czemu służą np. zadania grupowe). Wykorzystują swoje zdolności i zdobyte umiejętności, by wspólnie wykonać zadanie i dowiadują się, że pracując razem, można dzielić się swoim doświadczeniem, uczyć innych oraz rozwijać swoje umiejętności. Informacje zwrotne (liczniki postępów, arkusze samooceny 100/100!, plansze podsumowujące: *Wiem, umiem, potrafię*) wspierają proces samoregulacji uczenia się, pomagając uczniom porządkować wiedzę, identyfikować obszary wymagające dalszej pracy oraz zwiększać efektywność własnych działań edukacyjnych.

5. Edukacja włączająca

Program i podręczniki *Między nami* – w duchu nowoczesnego podejścia do edukacji – zakładają postrzeganie różnic między uczniami jako zasobów, a nie problemy. Są stworzone, by wspierać uczniów o zróżnicowanych potrzebach w aktywnym uczestnictwie w lekcjach i życiu klasy.

Edukację z serią *Między nami* oparto na zasadach UDL (uniwersalne projektowanie w edukacji). Stopniowanie trudności, alternatywne ścieżki edukacji, dostosowanie treści i zadań do różnych potrzeb uczniów (uproszczone teksty lub ich fragmenty, dodatkowe wyzwania dla dzieci zdolnych, różne poziomy trudności, karty pracy dla uczniów ze specyficznymi trudnościami w nauce), dostosowanie metod pracy (wizualizacje, mapy myśli, materiały audio, praca projektowa), różne sposoby prezentacji treści (tekst, obraz, dźwięk), różne formy działania ucznia (pisanie, mówienie, tworzenie). Wykorzystanie różnych sposobów motywowania i angażowania pozwala na wiele sposobów włączać uczniów we wspólną pracę. Działania ucznia zawsze bazują na pracy z tekstem przedstawiającym różnorodne perspektywy kulturowe i społeczne, poruszające problem inności, odmienności, wykluczenia, adaptacji, migracji, wielokulturowości, empatii, by z jednej strony kształcić szacunek dla tradycji, z drugiej zaś wrażliwość i otwartość na różnorodność i odmienność kulturową.

6. Ocenianie wspierające

Zgodnie z ideą zmian proponowanych przez podstawę programową program *Między nami* w centrum stawia proces uczenia się, a nie tylko jego wynik. Koncepcja programu uwzględnia podmiotowość działań ucznia i nauczyciela, pozostawiając im swobodę w projektowaniu procesu nauczania i systemu oceniania poprzez otwartość sytuacji dydaktycznych, wspólne planowanie działań nauczyciela i ucznia, ocenianie, dobór materiału w zależności od poziomu osiągnięć i zainteresowań uczniów. Proponowane formy samooceny i oceny koleżeńskiej (pytania naprowadzające, kryteria sukcesu, liczniki postępów, miejsca na samoocenę i refleksję po zadaniu, 100/100!, plansze sprawdzające i podsumowujące: *Wiem, umiem, potrafię, Sprawdź siebie*) są informacją zwrotną, która ma pomóc uczniowi zrozumieć, czego się nauczył, co robi dobrze, nad czym powinien popracować. Wspiera to jego dalszy rozwój, uczy formułowania konstruktywnej informacji zwrotnej, a ocenianie staje się narzędziem procesu uczenia się.

7. Praktyczny sens każdej lekcji

Treści programu *Między nami* kształcą świadomość, że język to nie tylko narzędzie komunikacji, ale również niezwykle istotny element kultury. Łączenie treści językowych z kształceniem literacko-kulturowym, w myśl koncepcji programu *Między nami*, jest powiązane z codziennymi doświadczeniami dzieci i młodzieży oraz bieżącymi wydarzeniami, szczególnie dotyczącymi literatury, teatru, filmu, sztuk plastycznych.

Dzięki tekstom kultury oraz zadaniom zaproponowanym przez autorki serii rozwijane są kompetencje przekrojowe, które wspierają proces uczenia się przez całe życie. Uczeń ma świadomość tego, czemu służy nauka, potrafi wykorzystać zdobytą wiedzę i umiejętności w realnym życiu, rozumie związek między szkołą a rzeczywistością. Zaproponowane projekty edukacyjne, symulacje sytuacji życiowych, zadania problemowe, prowadzenie rozmów i dyskusji, argumentowanie, uzasadnianie swojego zdania, współdziałanie w grupie, pisanie e-maili, ogłoszeń, tworzenie postów, komentarzy, praca na autentycznych materiałach, analiza informacji w internecie, rozpoznawanie manipulacji językowej, rozumienie tekstów użytkowych (instrukcje, regulaminy, artykuły), krytyczne czytanie mediów wspierają sam proces uczenia się, a także umożliwiają funkcjonalne, praktyczne wykorzystanie wiedzy i umiejętności poza szkołą.

V. Umiejętności kształcone na języku polskim zgodnie z obszarami kształcenia

Program *Między nami* zakłada harmonijne i zintegrowane kształcenie oraz rozwój wszystkich umiejętności na języku polskim. Najważniejszą z nich jest zawsze czytanie rozumiane jako odbiór tekstów kultury. Podręczniki serii bazują na tekstach, które są ciekawe, zakorzenione w tradycji, poruszają problemy młodego człowieka i dotyczą różnych aspektów współczesnego świata. Inspirują do rozmowy i działania oraz wzmacniają poczucie własnej wartości i sprawczości. Są drogowskazem, jak mądrze żyć.

Ze względu na różnorodność uczniów, ich predyspozycje, preferencje i możliwości w podręcznikach serii *Między nami* zaproponowano różne typy zadań mające kształcić umiejętności komunikowania się, odbioru tekstów kultury, świadomość językową, tworzenie wypowiedzi, autorefleksję i budowanie tożsamości.

1. Komunikacja

Porozumiewanie się jest nieodzownym elementem życia społecznego. To kluczowa umiejętność rozwijana na lekcjach języka polskiego niezbędna w życiu codziennym i cyfrowym. Ta kompetencja obejmuje: mówienie, czytanie, pisanie, słuchanie, co stanowi fundament innych obszarów kształcenia. Umiejętność ta to nie tylko rozumienie różnych komunikatów czy tekstów, ale przede wszystkim świadome tworzenie wypowiedzi ustnych i pisemnych, odczytywanie znaków werbalnych i niewerbalnych, tekstów ikonicznych.

Program i podręczniki *Między nami* zakładają, że podstawową metodą kształcenia umiejętności komunikacyjnych jest obserwacja materiału językowego, tekstów literackich, użytkowych, artykułów (publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych), tekstów kultury (komiksów, plakatów, reklam, dzieł sztuki), a także stwarzanie sytuacji komunikacyjnych wpisujących się w rzeczywistość bliską uczniom. Zdobywanie umiejętności efektywnej komunikacji rozpoczyna się od obserwacji oraz badania materiału językowego i jest rozwijane stopniowo. Służą temu zadania typu *porozmawiajmy*, wyzwania grupowe, obserwacja zjawisk językowych i wzorców poprawności komunikacyjnych. Wpisują się one w praktyki komunikacyjne uczniów (takie zadania, jak: wskaż uproszczenia, błędy; sprawdź wiarygodność źródła; oceń język reklamy, postu, komentarza). Stymulowane są doświadczenia

komunikacyjne, w których uczniowie stają się świadomymi i aktywnymi odbiorcami i nadawcami.

Program *Między nami* oraz zadania w serii podręczników kładą nacisk na samodzielność uczniów, ich aktywność poznawczą i twórczą. Dzięki odpowiednio dobranym utworom rozwijane jest czytelnictwo, krytyczny odbiór tekstów. W programie przypisano szczególną rolę również kompetencjom językowym niezbędnym w procesie budowania efektywnego, spójnego komunikatu. Znajomość pojęć, terminów, reguł gramatycznych, zasad poprawnej pisowni pozwalają uczniom tworzyć efektywne i precyzyjne komunikaty, nazywać emocje, spostrzeżenia, myśli, komunikować się w grupie, podejmować dyskusje, budować relacje, a przez to stać się częścią współczesnego społeczeństwa. Zamieszczone w podręczniku słownictwo ułatwia tworzenie własnych komunikatów, rozwija słownictwo uczniów, jest zasobem leksykalnym, do którego uczniowie mogą się odwołać. Co więcej, koncepcja programu *Między nami* zakłada połączenie kształcenia kompetencji komunikacyjnych z budowaniem relacji wokół celów. Zamieszczone w podręczniku teksty oraz zadania indywidualne czy grupowe kładą nacisk na poszanowanie wszystkich uczestników sytuacji komunikacyjnej, budowanie empatii, zaufania i troski o dobrą atmosferę współpracy.

2. Odbiór tekstu kultury

W nowoczesnym ujęciu edukacji polonistycznej czytanie to jedna z najistotniejszych umiejętności rozumiana znacznie szerzej niż tylko czytanie książek. Odbiór tekstów kultury pojmowany jest jako rozumienie, interpretowanie, analizowanie, ocenianie tekstów literackich, filmów, obrazów, muzyki, treści zamieszczonych w Internecie (memy, posty), spektakli. Program *Między nami* łączy tradycyjne treści polonistyczne z innymi treściami, np. z edukacją medialną, edukacją klimatyczną i odpowiedzialnością społeczną. Zachowana została równowaga między klasyką, najnowszą literaturą dla dzieci i młodzieży a tekstami użytkowymi czy tekstami kultury cyfrowej, wizualnej i dźwiękowej. Uczeń czyta świat przez teksty - czyta różne teksty kultury: teksty literackie, plakat, infografikę, mem, podcast, wpis internetowy, wiadomość, screen rozmowy, materiał AI, ilustrację, rzeźbę, fotografię, komiks. Rozwija wrażliwość kulturową i przygotowuje się do świadomego odbioru różnych tekstów kultury.

Zaproponowane w podręczniku zadania kształcą umiejętność zarówno odczytywania treści na poziomie dosłownym, jak i treści ukrytych, metaforycznych i symbolicznych. Uczniowie uczą się, jak zrozumieć problematykę i ideę utworu, związku przyczynowo-skutkowe świata utworu literackiego; treść dzieł sztuki. Kształcą się także odczytywanie przekładów intersemiotycznych. Program *Między nami* zakłada przejście od rozumienia (odczytanie sensu dosłownego) przez analizę (analiza struktury tekstu, rozpoznanie środków wyrazu, sposobu oddziaływania na odbiorcę) i interpretację (dostrzeganie i rozumienie symboli i metafor; łączenie tekstu z kontekstem) do wnioskowania i oceny (ocena wiarygodności i perspektywy, wyrażenie opinii, uzasadnienie własnego zdania). Wszystkie zadania zaproponowane przez autorki podręcznika prowadzą do działania, rozmowy, refleksji lub tworzenia.

3. Świadomość językowa

Program *Między nami* zakłada kształcenie świadomości językowej przez łączenie nauki o języku z umiejętnością pisania oraz mówienia. Uczeń dzięki obserwacji rozumie, jak działa język, jak funkcjonują jego struktury. Nabywa wiedzę o języku jako narzędziu komunikacji, by świadomie się nim posługiwać. Podejmuje refleksję nad językiem i jego funkcjami. Potrafi dostosować język do sytuacji, celu wypowiedzi. Zna zasady ortograficzne i poprawną interpunkcję, zdobywa wiedzę z zakresu fleksji, składni, słowotwórstwa. Świadomie używa środków językowych, aby formułować funkcjonalne komunikaty. Wyraża myśli, emocje, stanowisko. Argumentuje, tworzy teksty użytkowe. Dostosowuje język do sytuacji komunikacyjnej i celu wypowiedzi. Poddaje analizie własny język, potrafi poprawić błędy. Przekształca wypowiedź nieoficjalną w oficjalną. Świadomie wykorzystuje wiedzę i umiejętności w zakresie pisania (dobiera właściwe konstrukcje, dba o spójność i poprawność, redaguje i dokonuje korekty w pisanym tekście), czytania i mówienia.

4. Tworzenie wypowiedzi

Tworzenie wypowiedzi należy rozumieć nie tylko jako pisanie różnych form wypowiedzi, ale jako umiejętność wyrażania myśli w różnych formach oraz kontekstach. Łączy wiedzę z zakresu języka z praktyką pisarką i retoryczną, rozwija komunikację oraz myślenie. Przygotowuje ucznia do realnych sytuacji życiowych.

W związku z tym, że tworzenie wypowiedzi jest procesem (plan – szkic – korekta – wersja końcowa), *Między nami* kształci tę kluczową umiejętność na każdym etapie, co obejmuje:

- planowanie (określenie celu wypowiedzi, dobór treści, porządkowanie struktury wypowiedzi),
- budowanie wypowiedzi (trójdzielna kompozycja wypowiedzi, wydzielenie graficzne akapitów, dobór środków językowych, spójność i logika wypowiedzi, poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna),
- dostosowanie wypowiedzi do odbiorcy (dobór stylu, uwzględnienie sytuacji komunikacyjnej),
- samoocena (zauważanie błędów, korekta wypowiedzi, refleksja nad wypowiedzią).

Program *Między nami* zakłada harmonijne rozwijanie tej umiejętności. Uczeń tworzy wypowiedzi ustne, pisze, nagrywa, projektuje, redaguje, interpretuje, współtworzy wypowiedzi. Wyraża się jasno i skutecznie. Potrafi argumentować. Komunikuje się w różnych środowiskach, również w cyfrowym.

Seria podręczników *Między nami* proponują zadania osadzone w konkretnych, realnych kontekstach. Stwarzają w czasie lekcji sytuacje do formułowania krótszych i dłuższych wypowiedzi. Rozwijają umiejętność tworzenia wypowiedzi:

- ustnych (przedstawienie się; prośba; pytanie; odmowa; wyjaśnienie; powiadomienie; przekonywanie; rozmowa na temat doświadczeń i zainteresowań; wyrażanie własnego zdania, emocji, opisywanie własnych wrażeń; rozmawianie na tematy związane z codziennością, otaczającą rzeczywistością, przeczytaną lekturą),
- pisemnych (tworzenie notatki, opowiadania, listu, ogłoszenia, zaproszenia, wypowiedzi argumentacyjnej, opisu, dialogu, e-maila, wiadomości tekstowej, komentarza, przepisu, baśni, postu, pamiętnika, dziennika, plakatu, prezentacji, komiksu, przekształcanie cudzego tekstu).

Dzięki ćwiczeniom rozwijającym tę umiejętność uczeń przechodzi od roli odbiorcy do roli skutecznego, świadomego i kreatywnego twórcy tekstu.

5. Rozwijanie umiejętności autorefleksji i budowania tożsamości

Rozwijanie autorefleksji oraz wspieranie procesu kształtowania tożsamości stanowią istotne obszary edukacji polonistycznej. Z tego względu program oparty na serii podręczników

Między nami integruje kształcenie humanistyczne z rozwojem osobowym ucznia. Kształtowana jest umiejętność autorefleksji, rozumienia własnych potrzeb, emocji, myśli i decyzji oraz wyciągania wniosków z doświadczeń własnych, innych osób i bohaterów literackich. Analiza tekstów literackich stwarza uczniom możliwość konfrontowania własnych doświadczeń z doświadczeniami bohaterów, rozważania różnych postaw oraz oceniania podejmowanych przez nich wyborów. Proces ten sprzyja rozwijaniu empatii, wrażliwości emocjonalnej i refleksyjności. Uczniowie podejmują dyskusje dotyczące wartości i relacji międzyludzkich, poznają odmienne perspektywy interpretacyjne oraz doskonałą umiejętność argumentowania własnych sądów.

Autorefleksja wspiera zarówno rozwój osobisty ucznia, jak i efektywność procesu uczenia się. Istotną rolę odgrywa w tym zakresie informacja zwrotna, która pomaga uczniowi rozpoznawać własne mocne strony oraz identyfikować obszary wymagające dalszego doskonalenia.

Seria podręczników *Między nami* wspiera również rozwijanie umiejętności organizacji pracy własnej. Przejrzysta struktura rozdziałów, stały podział materiału na sekcje oznaczone określoną kolorystyką i elementami graficznymi oraz powtarzalny układ zadań (m.in. *Rozgrzewka, Odkoduj tekst, Obserwatorium językowe, Porozmawiajmy, Grupowe wyzwanie, Pisemne wyzwanie, Zadanie dodatkowe*) ułatwiają orientację w materiale i planowanie pracy.

Dzięki konsekwentnemu stosowaniu tych rozwiązań uczniowie zyskują większą świadomość rozwijanych kompetencji i ćwiczonych umiejętności, a także doskonałą zdolność samokontroli oraz samodzielnej organizacji procesu uczenia się. Program *Między nami* kładzie nacisk na kształcenie umiejętności samooceny i wyciągania wniosków. Służą temu np. zamieszczone w podręczniku wzorcowe formy wypowiedzi. Uczeń uczy się redagowania form wypowiedzi na podstawie analizy wzorców zamieszczonych w podręczniku. Redagując własne teksty (literackie i użytkowe), ma możliwość odniesienia się do wzorca oraz dokonania autokorekty.

Zadania podsumowujące, plansze oraz listy kontrolne pomagają uczniom porządkować wiedzę i monitorować własne postępy w nauce. Umożliwiają rozpoznanie opanowanych już

umiejętności oraz wskazują obszary wymagające dalszej pracy, dzięki czemu wzmacniają poczucie sprawstwa i kontroli nad procesem uczenia się.

Listy kontrolne zostały uzupełnione komentarzami pełniącymi funkcję informacji zwrotnej skierowanej do ucznia. Rozwiązanie to nie ogranicza się do oceny osiągnięć, lecz wspiera ich dalszy rozwój. Uczeń otrzymuje konkretne wskazówki dotyczące popełnionych błędów i sposobów ich poprawy, co sprzyja uczeniu się na doświadczeniu, rozwijaniu samodzielności oraz budowaniu motywacji do dalszej pracy.

Dodatkowo zastosowane w podręczniku elementy grywalizacji, takie jak punkty, poziomy czy wyzwania, zwiększają zaangażowanie uczniów w wykonywanie zadań. Sprzyjają podejmowaniu nowych aktywności, rozwijaniu wytrwałości w dążeniu do celu oraz budowaniu gotowości do współpracy. Dzięki temu błędy są postrzegane jako naturalny element procesu uczenia się, a nie jako źródło niepowodzenia.

6. Elementy edukacji medialnej

Edukacja medialna na lekcjach języka polskiego jest odpowiedzią na zmieniający się świat. Przygotowuje ucznia do poruszania się w świecie informacji, kształci. Kształci umiejętność krytycznego myślenia, uczy świadomej komunikacji, przygotowuje do bezpiecznego zachowania w świecie mediów tradycyjnych i cyfrowych i krytycznego podejścia do zdobywanych informacji. Uczeń ma być świadomym odbiorcą, dbającym o dobrostan swój oraz innych, który rozumie korzyści płynące z dostępu do świata informacji, Internetu i mediów społecznościowych oraz związane z nimi zagrożenia.

Program Między nami obejmuje główne obszary edukacji medialnej:

- odbiór mediów (uczeń rozumie teksty medialne; analizuje i interpretuje ich przekaz – tekst i obraz, analizuje sposób oddziaływania na odbiorców),
- krytyczne myślenie (uczeń odróżnia fakty od opinii, zna sposoby manipulacji, krytycznie ocenia wiarygodność źródeł informacji, rozumie mechanizmy oddziaływania reklam na odbiorców, jest świadomy zagrożeń świata cyfrowego, potrafi zadbać o własne bezpieczeństwo oraz dobrostan),

- tworzenie treści (uczeń pisze artykuł, post, e-mail, formy dziennikarskie, komentarze, tworzy prezentacje multimedialne),
- etyka medialna (uczeń uczy się odpowiedzialności za słowo, stosuje zasady netykiety, zna zasady ochrony prywatności oraz przeciwdziałania hejtowi).

Uczeń nie jest tylko biernym odbiorcą, ale staje się świadomym, aktywnym i odpowiedzialnym użytkownikiem mediów.

7. Praktyki lekturowe

Seria podręczników proponuje różnorodne formy pracy z tekstem, które angażują uczniów, rozwijają ich kompetencje czytelnicze, pobudzają refleksję oraz sprzyjają osobistemu przeżywaniu i interpretowaniu lektury.. Zaproponowane teksty łączą lekturę z doświadczeniem ucznia, który odnosi tekst do siebie oraz świata, prowadzi z tekstem dialog.

Program zakłada czytanie wartościowych, zakorzenionych w tradycji oraz współczesnych tekstów, które poruszają ważne tematy dotyczące piękna, dobra, szacunku, prawdy. Proponowane lektury pokazują różnorodność kulturową i uwrażliwiają ucznia na odmiennosc oraz potrzeby innych. Proponowane teksty są adekwatne do wieku i problemów uczniów. Wyrabiają nawyki czytelnicze oraz gust czytelniczy. Program zakłada kreowanie sytuacji edukacyjnych, które pozwalają uczniom rozwijać umiejętność czytania, analizowania, rozumienia sensu dosłownego i ukrytego, dzielenia się swoimi emocjami i doświadczeniami czytelniczymi. Projekty grupowe, przekłady intersemiotyczne, prezentacje, inscenizacje, tworzenie alternatywnych zakończeń, pisanie z perspektywy bohatera, szkolna gazetka, podcast literacki, audiobook, escaperoom literacki to przykłady działań rozwijających kompetencje czytelnicze. Autorki podkreślają rolę biblioteki jako miejsca kulturotwórczego i doświadczeń czytelniczych.

W podręczniku umieszczono również *zaczyniki*, które rozbudzają ciekawość ucznia i zachęcają do sięgnięcia po zaproponowaną we fragmencie książkę. W zamieszczonych biogramach znajdują się informacje na temat innych tekstów danego autora. Licznik postępów – *100/100! Jak osiągam rangę mistrzowską w czytaniu?* Daje informację zwrotną, która pomaga w sposób świadomy planować proces czytelniczy, kształcić umiejętność czytania tekstu literackiego oraz użytkowego.

W programie proponuje się uczniom szeroką listę lektur. Uczeń ma okazję sięgnąć po książki dostosowane do wieku oraz zainteresowań młodego człowieka. *Zaloguj się do świata książek, Mistrzowie czytania, Czytelnicze akcje na wakacje!*, pozwalają zachować aktywność czytelniczą na czas wakacji. Umiejętności kształcone są zatem nie tylko w czasie roku szkolnego.

Praktyki lekturowe rozwijają czytelnictwo i refleksję oraz angażują ucznia emocjonalnie i intelektualnie. Przygotowują go do bycia świadomym uczestnikiem kultury czytelniczej.

VI. Spiralna konstrukcja programu *Między nami*

Spiralny układ treści nauczania w programie umożliwia stopniowe i systematyczne rozwijanie kompetencji uczniów. Punktem wyjścia dla kształcenia są doświadczenia, zainteresowania i perspektywa ucznia, a zakres podejmowanych zagadnień jest stopniowo poszerzany wraz z jego rozwojem poznawczym, emocjonalnym i społecznym. Program uwzględnia zmieniające się potrzeby rozwojowe dziecka, jego rosnącą samodzielność oraz przeobrażenia zachodzące w relacjach z innymi ludźmi i otaczającym światem.

Dobór tematów i problemów został dostosowany do możliwości uczniów na poszczególnych etapach edukacyjnych. Dzięki spiralnemu układowi treści uczniowie wielokrotnie powracają do wcześniej poznanych zagadnień, uzupełniają je o nowe informacje oraz integrują nową wiedzę z już posiadanymi doświadczeniami. Sprzyja to utrwalaniu wiadomości, dostrzeganiu związków między omawianymi treściami oraz osiągnięciu głębszego rozumienia zagadnień, wykraczającego poza ich powierzchowne opanowanie.

Uczeń stopniowo poszerza obszar swoich doświadczeń i refleksji – od poznawania siebie, przez budowanie relacji z innymi, aż po rozumienie zjawisk społecznych oraz świata wartości i idei.

Klasa 4 → JA I MÓJ ŚWIAT

doświadczenie (tu i teraz): relacje – szkoła – dom – fantazja

Klasa 5 → JA I ŚWIAT CODZIENNY

działanie (codziennosc) relacje w świecie cyfrowym – przyszłość – planeta

Klasa 6 → JA I ŚWIAT INFORMACJI

tożsamość – media – społeczeństwo – odpowiedzialność

Klasa 7 → JA I ŚWIAT SPOŁECZNY

relacje społeczne (świat ludzi)

Klasa 8 → JA I ŚWIAT IDEI

refleksja (idee i wartości)

VII. Obszary kształcenia – wymagania szczegółowe

KLASY 4–6

1. Komunikacja

Pytanie wiodące: Jak komunikować się w sposób skuteczny, etyczny i budujący dobre relacje z innymi ludźmi w różnych sytuacjach życiowych?

Odniesienie do punktu z podstawy programowej	Klasa 4	Klasa 5	Klasa 6
1.1)	tworzy wypowiedzi ustne i pisemne zgodne z własną intencją; świadomie dobiera wypowiedzenia oznajmujące, rozkazujące, pytające	jak w klasie 4 świadomie dobiera środki językowe do celu (informowanie, przekonywanie, wyrażanie emocji)	jak w poprzednich klasach oraz dostrzega zależność między doborem środków językowych a skutecznością przekazu, świadomie stosuje komunikaty niewerbalne w prezentacjach i zadaniach typu projektowego; dokonuje autorefleksji nad skutecznością własnej wypowiedzi

1.3)	dostosowuje sposób wyrażania się w mowie i piśmie do odbiorcy oraz oficjalnej i nieoficjalnej sytuacji komunikacyjnej, takiej jak np. przedstawienie się, prośba, pytanie, odmowa, wyjaśnienie, powiadomienie, przekonywanie, rozmowa na temat doświadczeń i zainteresowań	jak w klasie 4 oraz rozbudowuje swoje wypowiedzi o elementy argumentacji i uzasadnienia	jak w poprzednich klasach
1.4)	wyraża w mowie i piśmie swoje potrzeby, emocje, nazywa uczucia w sposób zrozumiały i akceptowalny społecznie, w tym nazywa podstawowe emocje, formułuje	jak w klasie 4 oraz odróżnia emocje podstawowe od złożonych (np. złość – rozczarowanie, wstyd – zakłopotanie), formułuje komunikaty typu „ja” bez oceniania innych	jak w poprzednich klasach oraz argumentuje swoje potrzeby z poszanowaniem perspektywy rozmówcy, stosuje asertywne strategie wyrażania uczuć, np. odmowa bez agresji,

	wypowiedzi o uczuciach, odróżnia informowanie o emocjach od oceniań		konstruktywne wyrażanie sprzeciwu
1.5)	stosuje zasady etykiety językowej w typowych sytuacjach, używa form m.in. powitania, prośby, pożegnania, podziękowania, przepraszania, reaguje na emocje w sposób kulturalny (okazuje wsparcie), podejmuje próby kontrolowania głosu i gestów podczas rozmowy	jak w klasie 4 oraz dostrzega etyczny wymiar języka (prawdę, kłamstwo, przemilczanie informacji, brutalizację wypowiedzi), unika języka agresji – ośmieszania i nadmiernych uogólnień	jak w poprzednich klasach oraz rozumie odpowiedzialność za słowo w przestrzeni publicznej i cyfrowej; podejmuje refleksję nad odpowiedzialnością za słowo
1.6) 1.2)	rozmawia na tematy związane z codziennością, otaczającą rzeczywistością, przeczytaną lekturą, w tym wyraża swoje stanowisko	jak w klasie 4 oraz zadaje rozmówcom rzeczowe pytania służące doprecyzowaniu odpowiedzi	jak w poprzednich klasach oraz wyraża zrozumienie wypowiedzi poprzez odpowiednią reakcję werbalną i niewerbalną, słucha aktywnie (parafrazuje,

	w rozmowie, słucha rozmówcy w sposób uważny i zaangażowany		dopytuje, podsumowuje)
1.7) 1.9)	rozpoznaje podstawowe komunikaty niewerbalne	jak w klasie 4 świadomie oraz używa komunikatów niewerbalnych w swoich wypowiedziach	jak w poprzednich klasach oraz rozumie funkcję komunikatów niewerbalnych
1.8)	przedstawia się oraz mówi o swoich doświadczeniach i zainteresowaniach	jak w klasie 4 oraz rozwija wypowiedź, np. o elementy rozbudowanego uzasadnienia, np. dlaczego dane zainteresowanie/wydarzenie jest dla niego ważne	jak w poprzednich klasach oraz świadomie stosuje środki językowe do budowania spójnej kilkudzaniowej wypowiedzi
1.9)	identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi	jak w klasie 4	jak w poprzednich klasach
1.9)	rozpoznaje proste intencje nadawcy komunikatu, odróżnia fakty od opinii	jak w klasie 4 oraz rozpoznaje intencje niewyrażone wprost, dostrzega zależność między przenośnym znaczeniem a intencją nadawcy wypowiedzi, wyciąga proste wnioski z przesłanek zawartych w komunikacie	jak w poprzednich klasach oraz wyciąga wnioski wynikające z przesłanek zawartych w komunikacie, w tym rozpoznaje prawdę lub fałsz
1.9)	określa sytuację komunikacyjną i rozumie jej wpływ	jak w klasie 4 oraz analizuje zależność między sytuacją	jak w poprzednich klasach

	na kształt wypowiedzi	komunikacyjną a formą wypowiedzi	
1.9)	wykorzystuje pojęcia: komunikacja, nadawca, odbiorca, grzeczność językowa	jak w klasie 4 oraz komunikat niewerbalny, intencja wypowiedzi	jak w poprzednich klasach

2. Odbiór tekstów kultury

Pytanie wiodące: Jak i za pomocą jakich zabiegów wypowiedzi i zjawiska kultury oddziałują na odbiorcę?

Odniesienie do punktu z podstawy programowej	Klasa 4	Klasa 5	Klasa 6
2.1)	rozumie swoistość tekstów kultury przynależnych do literatury, teatru, sztuk plastycznych, komiksu	jak w klasie 4 oraz filmu, muzyki	jak w poprzednich klasach i innych audialnych i audiowizualnych
2.1)	przedstawia uzasadnioną propozycję odczytania tekstu literackiego, komiksu oraz spektaklu teatralnego, odwołując się do wiedzy o zadaniach twórców	jak w klasie 4 oraz odczytania dzieła filmowego i plastycznego, odwołując się do wiedzy o zadaniach ich twórców (np. członków ekipy	jak w poprzednich klasach oraz odczytania tekstu utworu muzycznego, audialnego, audiowizualnego

	dzieła teatralnego, np. aktora, reżysera, dekoratora, choreografa, suflera	filmowej, artysty (plastyka)	
2.2)	identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi; określa temat i główną myśl tekstu kultury	jak w klasie 4 oraz dostrzega, że sposób przedstawienia tematu zależy od intencji nadawcy, porównuje teksty pod względem tematu i sposobu wyrażania postaw, intencji, emocji i myśli	jak w poprzednich klasach oraz określa problematykę utworu, porównuje perspektywy i intencje nadawców
2.2)	rozpoznaje proste intencje nadawcy komunikatu, odróżnia fakty od opinii	jak w klasie 4 oraz rozpoznaje intencje niewyrażone wprost	jak w poprzednich klasach oraz wyciąga wnioski wynikające z przesłanek zawartych w tekście, w tym rozpoznaje prawdę lub fałsz
2.2) 2.6)	rozumie funkcje dialogu w tekście	odróżnia dialog od monologu i rozumie ich funkcje	jak w poprzednich klasach
2.3)	nazywa swoje reakcje czytelnicze, i przywołuje elementy świata przedstawionego, które je wywołują, odnosi je do własnych	jak w klasie 4	jak w poprzednich klasach oraz porównuje swoje wrażenia związane z odbiorem innych tekstów kultury

	doświadczeń i reakcji, w tym rozśmieszania, wzruszenia, przestraszenia; określa zabiegi służące wywołaniu reakcji odbiorcy		
2.4) 2.8)	odróżnia autora od osoby mówiącej w utworze literackim, wskazuje narratora w utworach epickich	jak w klasie 4 oraz charakteryzuje osobę mówiącą (narratora i podmiot liryczny) na podstawie jej wypowiedzi	jak w poprzednich klasach oraz omawia zależność osoby mówiącej (narratora, podmiotu lirycznego) i świata przedstawionego
2.4)	opowiada o wydarzeniach fabuły oraz ustala kolejność zdarzeń i rozumie ich wzajemną zależność	jak w klasie 4	jak w poprzednich klasach
2.4) 2.8)	wskazuje i wyjaśnia elementy realistyczne i fantastyczne, przede wszystkim w opowiadaniach, baśniach i legendach oraz prozie realistycznej	jak w klasie 4 oraz w mitach i przypowieściach	jak w poprzednich klasach oraz w powieści, rozpoznaje typowe elementy fikcji, charakterystyczne dla poznanych gatunków
2.4)	odczytuje przesłanie utworu, a w szczególności pouczenie w baśni	jak w klasie 4 oraz wyjaśnia metaforyczną warstwę mitu; przedstawia własne	jak w poprzednich klasach oraz odczytuje warstwę symboliczną przypowieści, wykorzystuje

		rozumienie tekstu kultury	w interpretacji tekstów doświadczenia własne oraz podstawowe elementy wiedzy o kulturze
2.4)	nazywa i omawia elementy świata przedstawionego w utworze epickim, przede wszystkim w baśni i legendzie oraz prozie realistycznej	jak w klasie 4 oraz wyodrębnia w utworze epickim wydarzenia układające się w wątki, wskazuje i omawia wątek główny oraz wątki poboczne, omawia fabułę, wskazuje w utworze bohaterów głównych i drugoplanowych	jak w poprzednich klasach oraz w dłuższym utworze prozatorskim, omawia powiązania między częściami tekstu (rozdział, podrozdział funkcje tytułu)
2.5)	wyraża własny sąd o postaciach i zdarzeniach, porównuje i ocenia bohaterów, odnosi ich postawy do takich wartości, jak prawda, dobro, piękno, sprawiedliwość, szacunek, wspólnota, wolność, odpowiedzialność, godność, solidarność	jak w klasie 4 oraz konfrontuje sytuację bohaterów z własnymi doświadczeniami	jak w poprzednich klasach

2.6)	rozumie dosłowne i przerośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi, dostrzega, że przerośne znaczenie wpływa na obrazowość wypowiedzi	jak w klasie 4 oraz dostrzega zależność między przerośnym znaczeniem a intencją nadawcy wypowiedzi w tekście kultury	jak w poprzednich klasach oraz interpretuje metafory i wyjaśnia ich funkcję w tekście kultury, wyjaśnia wieloznaczność wyrazu w zależności od kontekstu, rozumie mechanizmy oddziaływania reklam na odbiorców
2.6)	wyszukuje informacje wyrażone wprost oraz pośrednio w tekstach literackich na poziomie ucznia kl. 4, a także w komiksie, na fotografii, plakacie, w treściach cyfrowych	jak w klasie 4 oraz rozumie podstawowe funkcje elementów filmu, przedstawienia teatralnego, komiksu, treści cyfrowych, plakatu, obrazu	jak w poprzednich klasach
2.6) 2.8)	wskazuje w tekście środki stylistyczne, takie jak porównanie, przerośnia, epitet, wyraz dźwiękonaśladowczy	jak w klasie 4 oraz powtórzenie, wyliczenie oraz określa ich oddziaływanie na wyobraźnię, przekonania, emocje i zmysły	jak w poprzednich klasach. dostrzega zależności między zastosowanymi w utworze środkami stylistycznymi a treścią
2.6) 2.8)	rozpoznaje wers, strofę, rym, refren	jak w klasie 4	jak w poprzednich klasach oraz dostrzega zależności między

			zastosowanymi w utworze środkami językowymi a treścią oraz określa ich oddziaływanie na wyobraźnię
2.7)	sprawnie czyta teksty głośno i cicho oraz rozumie funkcję znaków interpunkcyjnych, akapitów, marginesów w tekście prozatorskim; wersów, strof, rymu w tekście poetyckim, a w czytaniu głośnym świadomie stosuje pauzę, intonację, dobiera barwę głosu i tempo, aby nadać swojej wypowiedzi odczytany sens	jak w klasie 4 oraz interpretuje głosowo wybrane utwory poetyckie i prozatorskie	jak w poprzednich klasach wygłasza tekst z pamięci z odpowiednią intonacją i dykcją, napięciem emocjonalnym
2.8)	odróżnia fikcję artystyczną od rzeczywistości	jak w klasie 4	jak w poprzednich klasach
2.8)	identyfikuje baśń, legendę, opowiadanie, charakteryzuje komiks jako tekst kultury, wskazuje charakterystyczne dla niego cechy	jak w klasie 4 oraz mit	jak w poprzednich klasach oraz powieść i przypowieść

2.8)	wykorzystuje pojęcia: tekst, fikcja, utwór realistyczny, utwór fantastyczny, baśń, legenda, opowiadanie, świat przedstawiony, narrator, bohater, epitet, porównanie, metafora/przenośnia wyraz dźwiękonaśladowczy, rymy	jak w klasie 4 oraz argument, mit, podmiot liryczny, wyliczenie, powtórzenie	jak w poprzednich klasach oraz powieść, przypowieść, tekst kultury
------	--	--	---

3. Świadomość języka

Pytanie wiodące: Jak porozumiewać się skutecznie, poprawnie i etycznie, świadomie wykorzystując wiedzę o języku oraz zasoby językowe?

Odniesienie do punktu z podstawy programowej	Klasa 4	Klasa 5	Klasa 6
3.1) 3.3)	odróżnia części mowy odmienne od nieodmiennych	jak w klasie 4 oraz rozpoznaje liczebnik, zaimek i nieodmienne części mowy (przyimek, partykuła, wykrzyknik) i określa ich funkcje w tekście	jak w poprzednich klasach oraz bada różnice i zależności między częściami mowy a częściami zdania, wykorzystuje wiedzę o częściach mowy podczas

			analizy różnych tekstów kultury, tworzenia własnej wypowiedzi (ustnej i pisemnej)
3.1) 3.3)	rozpoznaje części mowy: rzeczownik, przymiotnik, czasownik, przysłówki, spójnik	jak w klasie 4 oraz liczebnik i zaimek	jak w poprzednich klasach
3.1) 3.3)	stosuje poprawne formy gramatyczne rzeczownika, przymiotnika, czasownika rozumie kategorie osoby, liczby, rodzaju, czasu czasownika i poprawnie ich używa w tekście mówionym i pisany	jak w klasie 4 oraz poprawnie akcentuje różne formy czasownika, rozpoznaje nieosobowe formy czasownika, poprawnie używa czasowników zakończonych na <i>-no, -to</i> i konstrukcji z <i>się</i>	jak w poprzednich klasach
3.1) 3.3)	poprawnie stosuje formy czasu teraźniejszego oraz formy rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego w czasie przeszłym i przyszłym	jak w klasie 4 oraz stosuje formy trybu oznajmującego (orzekającego), rozkazującego i przypuszczającego	jak w poprzednich klasach

3.1) 3.3)	określa formy gramatyczne rzeczownika: przypadek, liczba, rodzaj	jak w klasie 4 oraz używa poprawnych form rzeczowników odmieniających się nieregularnie	jak w poprzednich klasach
3.1) 3.3)	określa formy gramatyczne przymiotnika: przypadek, liczba, rodzaj	jak w klasie 4 oraz poprawnie stopniuje przymiotniki oraz rozumie ich rolę w opisie świata	jak w poprzednich klasach
3.1) 3.3)	rozpoznaje przymiotnik jako określenie rzeczownika	jak w klasie 4	jak w poprzednich klasach
3.1) 3.3)	rozpoznaje przysłówki jako określenie czasownika poprawnie zapisuje zakończenia bezokoliczników	jak w klasie 4 oraz poprawnie stopniuje przysłówki oraz rozumie ich rolę tworzy wyrażenia przyimkowe jak w klasie 4 oraz poprawnie zapisuje formy czasowników w trybie przypuszczającym	jak w poprzednich klasach oraz bada różnice między częściami mowy a częściami zdania, wykorzystuje wiedzę o częściach mowy podczas analizy różnych tekstów kultury, tworzenia własnej wypowiedzi (ustnej i pisemnej)
3.8)	stosuje zasady pisowni, także z wykorzystaniem	jak w klasie 4 wykorzystuje wiedzę o częściach mowy	jak w poprzednich klasach

	wiedzy o odmianie i wymowie wyrazów	do poprawnego zapisu <i>nie</i> z różnymi częściami mowy wykorzystuje wiedzę o stopniowaniu przymiotników i przysłówków do poprawnego zapisu wyrazów poprawnie zapisuje wyrażenia przyimkowe	
3.1) 3.3)	wykorzystuje wiedzę o częściach mowy do zapisu wyrazów wielką i małą literą	jak w klasie 4	jak w poprzednich klasach
3.2) 3.6)	stosuje słownictwo, zwroty i wyrażenia służące do opisu, formułowania ocen i opinii, wyrażania intencji, emocji i uczuć	rozpoznaje słownictwo neutralne i wartościujące, rozumie ich funkcje w tekście	jak w poprzednich klasach oraz analizuje nacechowanie emocjonalne i stylistyczne wyrazów i związków wyrazowych w zdaniu
3.4)	tworzy wypowiedzi ze zdań pojedynczych	jak w klasie 4 oraz łączy za pomocą spójników współrzędne związki wyrazowe w zdaniu	jak w poprzednich klasach oraz dostrzega i rozumie funkcje głównych części zdania

			(podmiot, orzeczenie) i ich określeń ustala stosunki nadrzędno-podrzędne i współrzędne
3.4) 3.9)	łączy za pomocą spójników zdania złożone	jak w klasie 4 oraz przekształca zdania pojedyncze w złożone, zwłaszcza za pomocą spójników	stosuje odpowiedni szyk wyrazów w zdaniu
3.4) 3.9)	celowo używa różnych typów wypowiedzi (oznajmujące, pytające, rozkazujące i wykrzyknikowe)	jak w klasie 4 oraz rozdziela przecinkiem jednorodne części zdania pojedynczego, stosuje przecinek przed odpowiednimi spójnikami, ujmuje cytat w cudzysłów; stawia dwukropek przed wyliczeniem i cytatem	jak w poprzednich klasach oraz rozdziela przecinkiem wypowiedzenia składowe w wypowiedzeniu złożonym, wydziela przecinkiem lub wpisuje w nawias wtrącone części wypowiedzenia
3.4)	odróżnia równoważnik zdania od zdania, zdanie pojedyncze od zdania złożonego, wskazuje orzeczenie i podmiot w zdaniu pojedynczym	jak w klasie 4	jak w poprzednich klasach

3.8)	stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu w zależności od intencji wypowiedzi	jak w klasie 4	jak w poprzednich klasach
3.5)	wyjaśnia znaczenie wyrazów w kontekście	jak w klasie 4 oraz korzysta przy objaśnianiu znaczenia ze słowników i innych źródeł informacji	jak w poprzednich klasach
3.5)	zna alfabet i potrafi się posługiwać słownikami	jak w klasie 4	jak w poprzednich klasach
3.6)	dobiera wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne	jak w klasie 4 oraz posługuje się pojęciem <i>synonim</i>	jak w poprzednich klasach oraz posługuje się pojęciem <i>antonim</i> , <i>związek frazeologiczny</i>
3.6)	stosuje frazeologizmy i przysłowia związane z omawianą tematyką, objaśnia ich znaczenia dosłowne i metaforyczne	jak w klasie 4 oraz posługuje się frazeologizmami pochodzenia mitologicznego	jak w poprzednich klasach oraz posługuje się frazeologizmami pochodzenia biblijnego
3.7)	posługuje się słownictwem	jak w klasie 4	jak w poprzednich klasach

	o znaczeniu dosłownym i przerośnym, posługuje się wieloznacznymi wyrazami i związkami wyrazowymi		
3.8)	poprawnie przenosi wyrazy do następnego wersu; w razie wątpliwości sprawdza podział wyrazu w słowniku ortograficznym	jak w klasie 4	jak w poprzednich klasach
3.8)	wykorzystuje wiedzę o wymianie głosek <i>rz</i> , <i>ó</i> , <i>ż</i> , <i>ch</i> , <i>h</i> w wyrazach pokrewnych oraz tematach fleksyjnych wyrazów odmiennych	jak w klasie 4	jak w poprzednich klasach
3.8)	poprawnie zapisuje wyrazy z <i>ó</i> , <i>ż</i> niewymiennym w podanych ortogramach	poprawnie zapisuje wyrazy z <i>rz</i> niewymiennym w podanych ortogramach	jak w poprzednich klasach
3.8)	wykorzystuje wiedzę o różnicach w wymowie i pisowni spółgłosek twardych i miękkich do	jak w klasie 4 oraz dostrzega różnice między wymową a zapisem głosek nosowych, dźwięcznych i bezdźwięcznych	jak w poprzednich klasach

	poprawnego zapisu wyrazów		
3.8)	stosuje zasadę zapisu wyrazów z <i>ch</i> i <i>rz</i> po spółgłoskach	jak w klasie 4	jak w poprzednich klasach
3.8)	wykorzystuje wiedzę o sylabach w zapisie wyrazów rozpoczynających się częstkami: <i>ža-</i> , <i>žo-</i> , <i>žu-</i> , <i>ży-</i>	jak w klasie 4	jak w poprzednich klasach
3.8)	w razie wątpliwości związanych z zapisem wyrazów dociera do informacji w słowniku ortograficznym i innych źródeł informacji	jak w klasie 4	jak w poprzednich klasach
3.8)	zapisuje poprawnie wyrazy z częstkami typu: <i>-ów</i> , <i>-ówka</i> , <i>-ówna</i> , <i>-uś</i> , <i>-unek</i> , <i>-ura</i>	jak w klasie 4	jak w poprzednich klasach
3.8)	poprawnie przenosi wyrazy do następnej linii, wykorzystuje wiedzę o sylabie	jak w klasie 4	jak w poprzednich klasach
3.10)	wykorzystuje pojęcia: rzeczownik, czasownik,	synonim, antonim, związek frazeologiczny liczebnik, zaimek tryb,	jak w poprzednich klasach

	przymiotnik, przysłówki, spójnik, przyimek, liczba, osoba, rodzaj, przypadek, czas, podmiot, orzeczenie, wypowiedzenie (oznajmujące, pytające, rozkazujące, wykrzyknikowe), równoważnik zdania, zdanie, zdanie pojedyncze, zdanie złożone, samogłoska, spółgłoska, sylaba, kropka, przecinek, znak zapytania, wykrzyknik, cudzysłów	stopniowanie, głoska dźwięczna/bezdźwięczna, ustna/nosowa, nawias, dwukropek	
--	---	---	--

4. Tworzenie wypowiedzi

Pytanie wiodące: Jak za pomocą różnych form wypowiedzi i środków wyrazu przekazywać myśli, emocje i opinie różnym odbiorcom w różnych sytuacjach?

Odniesienie do punktu z podstawy programowej	Klasa 4	Klasa 5	Klasa 6

4.1)	uzupełnia prostą notatkę – ciągłą lub w innej formie – na podstawie wysłuchanej wypowiedzi, przeczytanego tekstu, np. z podręcznika	jak w klasie 4 oraz samodzielnie tworzy notatki w wybranej formie	jak w poprzednich klasach oraz ujmuje w notatce informacje z różnych źródeł na dany temat
4.2)	przekształca cudze teksty, w tym formułuje pytania do tekstu i sporządza jego plan odtwórczy (plan ramowy)	jak w klasie 4 oraz plan szczegółowy	jak w poprzednich klasach
4.3)	tworzy wypowiedzi zawierające proste informacje, np. przepisy kulinarne, zaproszenie, zasady gier i zabaw oraz pisze teksty korespondencji tradycyjnej i elektronicznej	jak w klasie 4 oraz instrukcja, ogłoszenie, dedykacja, podziękowanie, krótka relacja	jak w poprzednich klasach oraz regulamin, prezentacja multimedialna, dłuższa relacja, sprawozdanie
4.3)	komponuje wypowiedzi relacjonujące, np. opowiada przebieg zdarzeń zgodnie z ich chronologią, opowiada o przeczytanym tekście oraz stosuje poprawne formy czasowników,	jak w klasie 4 oraz stosuje w opowiadaniu różnego typu wypowiedzenia, wzbogaca je o elementy opisu przedmiotu, miejsca, wyglądu bohatera	jak w poprzednich klasach oraz świadomie wprowadza dialog, słownictwo opisujące przeżycia bohaterów jako element ożywiający akcję

	wykorzystuje przysłówki określające następstwo czasowe		
4.4)	pisze wypowiedzi o charakterze argumentacyjnym na tematy związane z codziennością, otaczającą rzeczywistością, przeczytaną lekturą i uzasadnia swoją opinię	jak w klasie 4 oraz świadomie dobiera wypowiedzenia, by osiągnąć zamierzony cel (np. przekonać, zachęcić, przestrzec)	jak w poprzednich klasach oraz rozróżnia argumenty odnoszące się do faktów i logiki oraz odwołujące się do emocji
4.5)	opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę, stosując poprawne formy gramatyczne wyrazów odmiennych, zwłaszcza rzeczowników oraz przymiotników	jak w klasie 4 oraz stosuje w opisie słownictwo nacechowane emocjonalnie, porównania, epitety	jak w poprzednich klasach oraz opisuje przeżycia z zastosowaniem wyrazów nacechowanych emocjonalnie; sytuację z wykorzystaniem słownictwa dynamizującego opis i wyrażającego następstwo czasowe
4.5)	w wypowiedziach wykorzystuje wyrazy określające i nazywające cechy charakteru bohatera	jak w klasie 4 oraz opisuje swoje przeżycia związane z sytuacją typową; charakteryzuje postać literacką	jak w poprzednich klasach oraz opisuje przeżycia bohatera literackiego, wyjaśnia motywy postępowania postaci literackiej;

	na podstawie jego zachowań i postaw		w charakterystyce uwzględnia zarówno informacje od narratora, innych bohaterów, jak i własne wnioski i opinie
4.5)	opisuje dzieła kultury, np. budowlę, ilustrację, plakat, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni (zwłaszcza przysłówki)	jak w klasie 4 oraz obraz, rzeźba	jak w poprzednich klasach oraz stosuje słownictwo wyrażające stosunek odbiorcy wobec dzieła
4.6)	podejmuje działania o charakterze twórczym, takich jak opowiadanie z dialogiem, proste wiersze, scenki komiksowe	jak w klasie 4 oraz pisze opowiadanie twórcze o zróżnicowanej kompozycji, z perspektywy bohatera	jak w poprzednich klasach opowiadania o zróżnicowanej fabule i kreacji świata przedstawionego oraz formy dziennikarskie, komiks
4.7)	tworzy logiczną, semantycznie pełną i uporządkowaną wypowiedź, stosuje odpowiednie do formy kompozycję i układ graficzny, rozumie rolę akapitów w tworzeniu całości myślowej	jak w poprzednich klasach; tworzy uporządkowaną kompozycyjnie, logiczną i spójną wypowiedź	jak w poprzednich klasach oraz dostosowuje stylistycznie wypowiedź do jej funkcji
4.8)	wykorzystuje pojęcia opinia, opis, opowiadanie, list	jak w klasie 4 oraz charakterystyka	jak w poprzednich klasach oraz sprawozdanie

	tradycyjny i elektroniczny, akapit, wstęp, rozwinięcie, zakończenie		
--	--	--	--

5. Rozwijanie umiejętności autorefleksji i budowania tożsamości

Pytanie wiodące: Jak wyznawane wartości i role odgrywane w różnych wspólnotach, kształtują tożsamość i odpowiedzialność za otaczający świat?

Odniesienie do punktu z podstawy programowej	Klasa 4	Klasa 5	Klasa 6
5.1) 5.2)	rozumie pojęcie wartość, m.in. wolność, dobro, sprawiedliwość, prawda, piękno, identyfikuje te wartości w tekstach kultury	jak w klasie 4	jak w poprzednich klasach
5.1)	czyta teksty kultury i wskazuje wartości ważne dla siebie oraz rozumie konsekwencje postępowania zgodnie z nimi	jak w klasie 4 oraz uzasadnia, dlaczego dana wartość jest dla niego ważna	jak w poprzednich klasach oraz podejmuje refleksję nad swoim rozwojem w odniesieniu do kluczowych wartości, którymi kierują się bohaterowie fikcyjni

			oraz postaci rzeczywiste
5.1)	w tekstach kultury odróżnia postawy i zachowania wartościowe od tych, które przeczą wartościom, konfrontuje je z rzeczywistością	jak w klasie 4 oraz ocenia postawy bohaterów w odniesieniu do uniwersalnych wartości	jak w poprzednich klasach oraz wykazuje się zrozumieniem i szacunkiem dla odmiennych postaw oraz wartości
5.2)	rozpoznaje wspólnoty, do których należy, np. rodzina, klasa, mała ojczyzna, naród, wspólnota wyznaniowa, w tym dzięki czytany tekstom literackim przypisuje wartości, które są fundamentem tych wspólnot	jak w klasie 4 oraz dostrzega, że działania, które podejmuje na rzecz wspólnoty lub ich brak wiążą się z odpowiedzialnością i konsekwencjami	jak w poprzednich klasach oraz potrafi ocenić swoje zaangażowanie na rzecz wspólnoty, czerpie z doświadczeń wspólnot na rzecz swojego rozwoju
5.3)	rozpoznaje swoją rolę we wspólnocie, angażuje się w pracę grupową i projektową, rozumie, że wspólnota daje wsparcie, pomaga wyrażać siebie i wpływa na rozwój osobisty i dobrostan	jak w klasie 4 oraz podczas pracy grupowej i projektowej wywiązuje się z zadań wynikających z przyjętej roli, bierze odpowiedzialność za siebie i innych dla dobra wspólnoty, dokonuje świadomych	jak w poprzednich klasach oraz w duchu solidarności świadomie podejmuje działania, np. projekty twórcze na rzecz różnych wspólnot

		wyborów, kieruje się szacunkiem i zaufaniem	
5.4)	potrafi ocenić, czego się nauczył, wie, co sprawia mu trudność, wyciąga wnioski dotyczące możliwości doskonalenia się; dzięki informacji zwrotnej skutecznie rozwija swoje kompetencje; podejmuje różne wyzwania edukacyjne	jak w klasie 4 oraz dokonuje autorefleksji nad swoimi sposobami uczenia się, planuje działania usprawniające, analizuje postępy, nie zraża się trudnościami, wykorzystuje swoje mocne strony w samodoskonaleniu	jak w poprzednich klasach oraz systematycznie oraz świadomie poszerza wiedzę i umiejętności, rozwija talenty, pasje
5.5)	nazywa swoje emocje i w sposób empatyczny reaguje na potrzeby innych; dzięki tekstom kultury uczy się m.in. słuchać innych, reagować na krzywdę, dzielić się z innymi myślami i uczuciami; rozumie, jak działa stres w procesie uczenia się	jak w klasie 4 oraz reguluje i akceptuje swoje emocje, zwraca się o pomoc w sytuacjach stresu	jak w poprzednich klasach oraz stosuje strategie pomocne w radzeniu sobie z negatywnymi skutkami stresu

6. Elementy edukacji medialnej

Pytanie wiodące: Jak skutecznie, krytycznie i z dbałością o higienę psychiczną poruszać się w świecie przekazów medialnych i wzmacniać podmiotowość informacyjno-komunikacyjną?

Odniesienie do punktu z podstawy programowej	Klasa 4	Klasa 5	Klasa 6
6.1) 6.3)	korzysta z różnych źródeł informacji przeznaczonych przede wszystkim dla dzieci oraz wybiera informacje ze słownika ortograficznego, encyklopedii, czasopisma, katalogu, w wersji tradycyjnej i cyfrowej, edukacyjnych stron internetowych zarówno przy wykonywaniu prostych zadań projektowych, jak i rozwijaniu swojej ciekawości poznawczej	jak w klasie 4 oraz wybiera potrzebne informacje ze słownika języka polskiego, wyrazów bliskoznacznych, poprawnej polszczyzny, wyrazów obcych, a także korzysta z kilku źródeł w celu sprawdzenia informacji, porównuje informacje pochodzące z różnych miejsc, rozumie pojęcia wiarygodne źródło, rozwija swoje zainteresowania poprzez świadome wyszukiwanie treści	jak w poprzednich klasach oraz wybiera potrzebne informacje ze słownika frazeologicznego, szkolnego słownika terminów literackich, leksykonów, poradników, a także formułuje pytania badawcze, selekcjonuje informacje pod kątem celu, dokonuje prób oceny rzetelności źródła
6.2)	odróżnia informacje o faktach od opinii we wskazanych komunikatach, wskazuje w tekście fragment będący opinią, rozumie, że	jak w klasie 4 oraz wskazuje w tekście argumenty i oceny, dostrzega i odczytuje sformułowania o charakterze perswazyjnym	jak w poprzednich klasach oraz analizuje tekst pod kątem intencji nadawcy, wyjaśnia, jakie emocje wpływają na odbiór informacji

	opinie mogą się różnić w zależności od nadawcy oraz że nie każde źródło informacji jest wiarygodne	i odnosi je do sytuacji życiowych	
6.4)	rozpoznaje reklamę jako szczególny przekaz nakłaniający, a także odczytuje inne komunikaty w językowej funkcji perswazyjnej, np. reklamy społeczne, plakaty, memy.	analizuje elementy komunikatu o charakterze perswazyjnym, np. reklamy (hasło, obraz, emocje), rozumie, że tego typu przekaz może wpływać na określone potrzeby, dostrzega wpływ mediów na modę, zachowania i postawy, rozumie potrzebę krytycznego myślenia w odbiorze komunikatów o charakterze perswazyjnym	jak w poprzednich klasach oraz rozpoznaje wśród innych komunikatów teksty o charakterze nakłaniającym, w tym reklamy, dostrzega wpływ influencerów, mediów społecznościowych i innych przekazów medialnych na decyzje swoje i innych, rozumie pojęcie kreowania wizerunku
6.5)	zna podstawowe zasady bezpiecznego korzystania z internetu, przede wszystkim: w komunikacji internetowej stosuje podstawowe zasady netykiety, rozumie,	jak w klasie 4 oraz zna pojęcie przetwarzanie informacyjne, rozumie mechanizmy wciągające w gry i media społecznościowe, omawia konsekwencje	jak w poprzednich klasach oraz świadomie zarządza swoją obecnością w sieci, wspiera rówieśników w szukaniu pomocy, rozumie, że zgłoszenie

	<p>że nie należy podawać danych osobowych, wie, że w sytuacji zagrożenia w internecie powinien zwrócić się do osoby dorosłej (rodzic, wychowawca, pedagog), rozumie, że niepokojące treści należy pokazać dorosłemu, a nie je ukrywać; potrafi wskazać objawy zmęczenia ekranem; zna pojęcie uzależnienia od gier/telefonu; planuje czas korzystania z urządzeń</p>	<p>cyberprzemocy, w tym rozumie, że reagowanie chroni także innych; zna podstawowe strategie dbania o rozsądne korzystanie z telefonu i komputera</p>	<p>problemu jest przejawem odpowiedzialności, a nie donosicielstwa</p>
--	---	---	--

7. Praktyki lekturowe

Pytanie wiodące: W jaki sposób teksty i nawyki lekturowe mogą pomóc zrozumieć siebie i świat?

Odniesienie do punktu z podstawy programowej	Klasa 4	Klasa 5	Klasa 6

7.1)	wybiera teksty (prozatorskie, komiksy) zgodnie z preferencjami i zainteresowaniami w ramach indywidualnych projektów czytelniczych, uzasadnia swój wybór	jak w klasie 4 oraz wybiera teksty liryczne (również tomiki wierszy dla dzieci)	jak w poprzednich klasach
7.2)	planuje proces czytania, czyta systematycznie, by wyrobić nawyk czytania	jak w klasie 4 oraz korzysta z różnych technik czytania, wyznacza sobie cele czytelnicze	samodzielnie organizuje proces czytania oraz świadomie pogłębia wiedzę o sobie i świecie dzięki praktykom czytelniczym
7.3)	dzieli pierwszymi wrażeniami z przeczytanego tekstu	jak w klasie 4	jak w poprzednich klasach
7.4)	czyta w każdym roku szkolnym nie mniej niż 4 dłuższe teksty literackie dla dzieci i młodzieży: a) wybrane wspólnie przez nauczyciela i uczniów, b) wśród których znajdują się teksty poruszające zagadnienia bliskie	jak w klasie 4	jak w poprzednich klasach

	doświadczeniom uczniów, takie jak: dom, rodzina, relacje rówieśnicze, przyjaźń, emocje, relacje człowieka i natury, różnorodność, wspólnotowość		
7.5)	zapoznaje się z baśniami i legendami ważnymi dla kultury światowej, europejskiej, narodowej i regionalnej	zapoznaje się z wybranymi fragmentami Biblii, w tym opisem stworzenia świata, wybranymi mitami greckimi, w tym: o stworzeniu świata, o Syzyfie, o Dedalu i Ikarze, o Demeter i Korze	zapoznaje się z wybranymi fragmentami Biblii, w tym przypowieściami o miłosiernym Samarytaninie i o synu marnotrawnym
7.6)	czyta krótsze teksty literackie, w tym: a) utwory narracyjne, b) utwory liryczne, c) utwory o charakterze patriotycznym, w tym <i>Mazurek Dąbrowskiego</i> Józefa Wybickiego	jak w klasie	jak w poprzednich klasach oraz <i>Rotę</i> Marii Konopnickiej
7.7)	zapoznaje się z tekstami kultury	jak w klasie 4 oraz zapoznaje się z	jak w poprzednich klasach oraz zapoznaje

	należącymi do różnych sztuk, w tym filmu, teatru, malarstwa, rzeźby, muzyki, komiksu.	tekstami kultury należącymi do: filmu, malarstwa, muzyki	się z tekstami kultury należącymi do rzeźby
--	---	--	---

Doświadczenia edukacyjne

Odniesienie do punktu z podstawy programowej	Klasa 4	Klasa 5	Klasa 6
1)	raz w roku szkolnym uczestniczy w spektaklu teatralnym (np. w teatrze tradycyjnym, muzycznym, w teatrze lalek) lub w innym wydarzeniu kulturalnym (np. koncercie, wystawie na żywo lub on-line)	jak w klasie 4	jak w poprzednich klasach
2a)	w grupie tworzy i prezentuje krótki spektakl, słuchowisko na podstawie wybranej baśni, legendy lub innego tekstu literackiego	jak w klasie 4 oraz na podstawie mitu	jak w poprzednich klasach oraz tworzy i prezentuje film, teledysk, podcast na podstawie różnych tekstów kultury, samodzielnie adaptując treść

			i wybierając formę artystyczną
2b)	samodzielnie lub w grupie realizuje projekt twórczy związany z przeczytaną lekturą, np. przygotowuje konkurs lub grę fabularną opartą na fabule dzieła, tworzy nowe okładki lub obwoluty korelujące z treścią, opracowuje komiks na podstawie tekstu, odgrywa scenki lub przygotowuje improwizacje na podstawie lektury	jak w klasie 4	jak w poprzednich klasach
2c)	w grupie projektuje i realizuje projekt czytelniczy, mający na celu rozwijanie zainteresowania literaturą oraz promujący kulturę czytelnictwa	jak w klasie 4	jak w poprzednich klasach

KLASY 7–8

1. Komunikacja

Pytanie wiodące: Jak komunikować się w sposób skuteczny, etyczny i budujący dobre relacje z innymi ludźmi w różnych sytuacjach życiowych?

Odniesienie do punktu z podstawy programowej	Klasa 7	Klasa 8
1.1)	płynnie wypowiada się na dany temat z zachowaniem spójności i logicznego uporządkowania treści, dąży do precyzyjnego wystawiania się; świadomie dobiera słownictwo (synonimy, antonimy, związki frazeologiczne), wyraża swoje zdanie w sposób spokojny i rzeczowy, potrafi odmówić, wyrazić sprzeciw w sposób stanowczy i kulturalny	jak w klasie 7 oraz podejmuje autorefleksję nad skutecznością własnej komunikacji
1.1)	dba o poprawność i zróżnicowanie stylistyczne wypowiedzi w zależności od intencji nadawcy, sytuacji komunikacyjnej i adresata, świadome stosuje różne typy i konstrukcje wypowiedzi ze znajomością ich funkcji (zdania pojedyncze – zdania podrzędne, strona czynna – strona bierna, formy osobowe czasownika – imiesłowy, mowa zależna – mowa niezależna)	jak w klasie 7 oraz dostosowuje szyk wyrazów i zdań składowych do rodzaju przekazywanych treści oraz moduluje głos w celu nadania wypowiedzi odpowiedniego sensu
1.2)	słucha z uwagą wypowiadających się osób oraz sporządza krótkie notatki dotyczące wysłuchanych wypowiedzi (np. w formie punktów, mapy mentalnej itp.)	jak w klasie 7 oraz słucha dłuższych komunikatów z jednoczesnym sporządzaniem notatek

	<p>krytycznie słucha różnych tekstów kultury w wykonaniu kolegów i koleżanek oraz artystów (np. nagrania wzorcowej recytacji), łączy słuchanie z wyrażaniem własnej opinii</p>	<p>precyzyjnie porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie, wyciąga wnioski i uogólniania, cytuje odpowiednie fragmenty</p>
	<p>rozpoznaje wypowiedzi o charakterze emocjonalnym, argumentacyjnym, wskazuje komunikaty będące informacją, komentarzem czy oceną, a także wskazuje tezę, argumenty i wnioski w słuchanej wypowiedzi argumentacyjnej</p>	<p>jak w klasie 7</p>
	<p>odróżnia fakty od opinii oraz rozpoznaje różnice między fikcją a kłamstwem, rozpoznaje wypowiedź perswazyjną i potrafi asertywnie reagować na wypowiedź</p>	<p>jak w klasie 7 oraz rozpoznaje i reaguje na mniej oczywiste zabiegi manipulacyjne (np. przemilczenie, niedopowiedzenie)</p>
	<p>rozpoznaje intencje osoby wypowiadającej się (np. aprobatę, dezaprobatę, negację, kpinę)</p>	<p>jak w klasie 7 oraz analizuje środki agresji zawartej w rozmowie i odpowiednio z poszanowaniem rozmówcy na nią reaguje</p>
	<p>używa środków językowych wyrażających stosunek mówiącego do przedstawianych treści; uczestniczy w dyskusji zgodnie z zasadami kultury, nawiązuje do wypowiedzi przedmówców, wprowadza do rozmowy pytania pogłębiające i sformułowania podtrzymujące kontakt</p>	<p>jak w klasie 7</p>

1.1)	<p>sprawne posługuje się oficjalną i nieoficjalną odmianą polszczyzny; przestrzega granic stosowania slangu młodzieżowego, skupia uwagę słuchacza przez dobór odpowiedniego słownictwa, intonację, gestykulację, mimikę</p>	jak w klasie 7
1.3) 1.1) 1.6)	<p>uczestniczy w dyskusji z poszanowaniem perspektywy i przekonań innych uczestników, przekonuje do swoich racji, przede wszystkim: zabiera głos w sposób uporządkowany, formułuje stanowisko wobec omawianego problemu, uzasadnia swoje zdanie co najmniej jednym argumentem, rozróżnia argument od opinii</p>	jak w klasie 7 oraz uczestniczy w debacie, rozpoznaje błędy argumentacyjne i ich unika (np. uogólnienia, fałszywe analogie)
	<p>odnosi się do wypowiedzi innych uczestników, nie przerywa rozmówcy parafrazuje wypowiedź rozmówcy w celu jej zrozumienia; unika manipulacji i agresji słownej, dostosowuje ton wypowiedzi do sytuacji formalnej i nieformalnej</p>	<p>aktywnie słucha i parafrazuje stanowisko rozmówcy; respektuje ustalone zasady debaty (czas wypowiedzi, kolejność zabierania głosu analizuje skuteczność własnej wypowiedzi po zakończeniu debaty</p>
	<p>rozumie etyczny wymiar przekonywania (granice perswazji, szacunek dla odmiennego światopoglądu)</p>	jak w klasie 7

<p>1.4) 1.1) 1.6)</p>	<p>udziela informacji zwrotnej i przyjmuje ją w różnych sytuacjach komunikacyjnych, w tym oddziela ocenę osoby od oceny działania, wskazuje mocne strony oraz elementy wymagające poprawy, uzasadnia swoją opinię</p>	<p>jak w klasie 7 oraz stosuje elementy komunikacji wspierającej</p>
	<p>słucha informacji zwrotnej bez przerywania i reagowania impulsywnego, dopytuje o szczegóły w celu lepszego zrozumienia uwag; odróżnia konstruktywną krytykę od ataku personalnego, podejmuje próbę wykorzystania otrzymanych wskazówek do poprawy swojej pracy</p>	<p>dokonuje autorefleksji na podstawie otrzymanej informacji zwrotnej; odróżnia merytoryczne uwagi od manipulacji lub hejtu; reaguje asertywnie na niesprawiedliwą ocenę; wykorzystuje konstruktywną krytykę do planowania dalszego rozwoju</p>
	<p>zachowuje kulturę wypowiedzi w sytuacji niezgody z oceną</p>	<p>jak w klasie 7</p>
<p>1.5) 1.1) 1.6)</p>	<p>identyfikuje przejawy agresji słownej (obrażanie, wyśmiewanie, hejt, ośmieszanie), rozpoznaje stereotypy i uogólnienia prowadzące do dyskryminacji</p>	<p>jak w klasie 7 oraz rozpoznaje mowę nienawiści oraz mechanizmy jej rozpowszechniania</p>
	<p>dostrzega etyczny wymiar języka (prawda, kłamstwo, przemilczenie informacji, brutalizacja wypowiedzi), rozpoznaje język wykluczający w mediach i komunikacji internetowej</p>	<p>jak w klasie 7 oraz odróżnia wolność słowa od nadużycia języka</p>

	<p>przestrzega zasad etyki mowy w różnych sytuacjach komunikacyjnych, wystrzega się brutalności słownej, odpowiednio reaguje na agresję słowną, w tym odróżnia krytykę od ataku personalnego, proponuje alternatywne, neutralne sposoby formułowania komunikatu, formułuje rzeczową odpowiedź na przejaw agresji słownej; przeciwstawia się dyskryminacji w sposób kulturalny i używając odpowiednich argumentów</p>	<p>jak w klasie 7 oraz tworzy komunikaty przeciwdziałające dyskryminacji, promuje język inkluzywny i odpowiedzialny, prowadzi debatę z poszanowaniem zasad kultury języka</p>
	<p>zna formuły grzecznościowe oraz konwencje językowe i stosuje je w zależności od sytuacji i rozmówcy; ma świadomość konsekwencji używania formuł niestosownych i obraźliwych, niebezpieczeństwa oszustwa i manipulacji powodowanych anonimowością uczestników komunikacji w sieci, stosuje zasady odpowiedzialnej komunikacji w przestrzeni cyfrowej; zgłasza niebezpieczne treści zgodnie z obowiązującymi zasadami</p>	<p>jak w klasie 7 oraz podejmuje refleksję nad własną rolą w obiegu informacji</p>
	<p>wykorzystuje pojęcia: parafrazowanie, dyskusja, informacja zwrotna, asertywność, agresja językowa, dyskryminacja, perswazja</p>	<p>jak w klasie 7 oraz debata, manipulacja</p>

2. Odbiór tekstów kultury

Pytanie wiodące: Jak i za pomocą jakich zabiegów wypowiedzi i zjawiska kultury oddziałują na odbiorcę?

Odniesienie do punktu z podstawy programowej	Klasa 7	Klasa 8
2.1)	interpretuje teksty należące do różnych sztuk, w tym literatury, filmu, teatru, komiksu, sztuk plastycznych, audialnych i audiowizualnych, z wykorzystaniem różnorodnych kontekstów	jak w klasie 7
	odczytuje teksty kultury na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym; uwzględnia niezbędne konteksty, np. odniesienia do biografii autora, mitów, wydarzeń historycznych, ważnych zjawisk kulturowych, kontekstów historycznoliterackich, społecznych	jak w klasie 7 oraz krytycznie interpretuje teksty kultury z uwzględnieniem różnych kontekstów; dostrzega zróżnicowanie postaw społecznych, obyczajowych, narodowych, religijnych, etycznych, kulturowych, uwzględnia ich wpływ na kształtowanie swojej tożsamości i dokonywanie hierarchizacji wartości

określa w poznawanych tekstach kultury tematykę egzystencjalną i poddaje ją refleksji; posługuje się pojęciami wartościującymi dotyczącymi patriotyzmu, nacjonalizmu, tolerancji, piękna itp.	jak w klasie 7 oraz dostrzega i formułuje refleksje na temat uniwersalnych wartości humanistycznych na podstawie omawianych dzieł literackich oraz innych tekstów kultury, np. miłość, przyjaźń, lęk, nadzieja, wiara, samotność, inność, solidarność, sprawiedliwość
rozpoznaje intencje zawarte w tekście kultury (np. negację, kpinę, aprobatę, dezaprobatę), dostrzega manipulację i ironię	dostrzega kategorie estetyczne w analizowanych tekstach kultury (np. komizm, ironia) i określa ich funkcje w interpretowanym tekście
odróżnia teksty użytkowe od tekstów kultury przynależnych do różnych rodzajów sztuki, analizuje reklamy i inne formy audiowizualne, dostrzega dominującą funkcję tych tekstów	jak w klasie 7 oraz wskazuje językowe i pozajęzykowe środki perswazji i manipulacji, w tym w tekstach reklamowych
dostrzega swoiste cechy w tekstach współczesnej kultury popularnej (np. komiks) oraz dostrzega funkcję ilustracyjną i interpretacyjną dzieła, zauważa związek między dziełem plastycznym a literackim, omawia podstawowe funkcje kolorystyki, symbolu, alegorii w kontekście dzieła	jak w klasie 7 oraz piosenkach, odnajduje nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych
analizuje i interpretuje na poziomie ucznia klasy 7 obrazy, grafiki, plakaty, memy z uwzględnieniem elementarnego słownictwa związanego	jak w klasie 7 oraz analizuje i interpretuje rzeźby, fotografie, omawia i interpretuje związek dzieła sztuki z prądami

	ze specyfiką omawianego tekstu kultury	filozoficznymi, kierunkami w sztuce, z obyczajami, religią
	opisuje odczucia związane z odbiorem tekstu; określa temat i problem, przytacza cytaty, wyciąga wnioski i uogólnia	jak w klasie 7
	wskazuje funkcje zastosowanych w utworze środków stylistycznych: neologizmów, metafor, symboli, alegorii, kontrastu, epitetów, porównań, zgrubień, zdrobnień, powtórzeń, pytań retorycznych, apostrof, różnego typu zdań i równoważników, rymu, rytmu, wyrazów dźwiękonaśladowczych	jak w klasie 7 oraz wskazuje niejednorodność stylową i przenikanie się kategorii estetycznych oraz podaje ich funkcje i wpływ na odbiorcę
	wykorzystuje wiedzę o języku do analizy i interpretacji czytanych tekstów	jak w klasie 7
2.2)	omawia różnice między utworami epickimi, lirycznymi i dramatycznymi, w tym jako różnymi sposobami wyrażania myśli, emocji i oddziaływania na odbiorców	jak w klasie 7
2.3)	określa różne perspektywy narratora i sposoby prowadzenia narracji, w tym narratora pierwszo- i trzecioosobowego, wszechwiedzącego, oraz opisuje ich wpływ na odbiorcę	jak w klasie 7

<p>odróżnia teksty epickie od tekstów innych rodzajów literackich oraz określa specyfikę tekstów epickich</p>	<p>jak w klasie 7</p>
<p>odróżnia fikcję literacką od rzeczywistości, realizm od fantastyki, posługuje się terminami: <i>fikcja prawdopodobna, fikcja fantastyczna</i></p>	<p>jak w klasie 7</p>
<p>rozdziela narrację pierwszoosobową od trzecioosobowej</p>	<p>jak w klasie 7 oraz określa i omawia funkcję narratora oraz wpływ typu narracji na kształt utworu</p>
<p>wskazuje elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze (bohater, wydarzenia, czas, miejsce, fabuła, akcja, wątek)</p>	<p>jak w klasie 7</p>
<p>wskazuje w tekście epickim fragmenty będące opisem, opisem sytuacji, dialogiem, charakterystyką bezpośrednią, opisem przeżyć, monologiem wewnętrznym</p>	<p>jak w klasie 7</p>
<p>rozpoznaje przynależność gatunkową czytanego utworu (opowiadanie, nowela, przypowieść, powieść, bajka, fantasy, science fiction, literatura faktu), wskazuje cechy decydujące o przynależności do danego gatunku</p>	<p>jak w klasie 7 oraz rozpoznaje balladę, bajkę, epepeję</p>

	<p>omawia funkcję elementów konstrukcyjnych utworu: tytułu, podtytułu, puenty, punktu kulminacyjnego, motta</p>	
2.3)	<p>odróżnia teksty liryczne od tekstów innych rodzajów literackich oraz określa specyfikę tekstów lirycznych</p> <p>wskazuje podmiot mówiący, odróżnia go od autora tekstu; charakteryzuje podmiot mówiący</p>	<p>jak w klasie 7 oraz analizuje sposób ich przedstawienia i wpływ na kształt utworu i odbiorcę; wskazuje podmiot zbiorowy</p>

	<p>wskazuje elementy konstrukcyjne utworu lirycznego (bohater liryczny, sytuacja liryczna, obraz poetycki)</p> <p>wskazuje elementy konstrukcyjne wiersza (strofa, wers), tytułu, podtytułu oraz omawia ich funkcje w utworze</p> <p>rozpoznaje przynależność gatunkową czytanego utworu (hymn, tren) oraz wskazuje cechy decydujące o przynależności do danego gatunku, wskazuje elementy liryczne w balladzie</p>	
<p>2.2)</p> <p>2.3)</p>	<p>odróżnia teksty dramatyczne od tekstów innych rodzajów literackich</p> <p>wskazuje elementy konstrukcyjne utworu dramatycznego (dialogi, monologi bohaterów, didaskalia)</p> <p>wskazuje elementy konstrukcyjne dramatu (akt, scena, odsłona, tekst główny i tekst poboczny)</p> <p>wskazuje elementy dramatyczne w balladzie</p>	<p>jak w klasie 7 oraz rozpoznaje przynależność gatunkową tragedii oraz wskazuje elementy akcji charakterystyczne dla tego gatunku</p>

2.2)	<p>dostrzega funkcję pozajęzykowych środków wyrazu w sztuce filmowej i teatralnej (muzyka, mimika, ruch)</p> <p>analizuje i interpretuje na poziomie ucznia klasy 7 film i spektakl teatralny z uwzględnieniem elementarnego słownictwa związanego ze specyfiką omawianego dzieła, np. plan filmowy, scenariusz, scenografia</p>	<p>jak w klasie 7 oraz rozróżnia gatunki filmowe oraz określa rolę reżysera, aktora, scenografa w procesie powstawania filmu lub przedstawienia oraz dokonuje prób oceny ze względu na wartość poznawczą, kulturalną i etyczną</p>
	<p>płynnie czyta teksty głosowo, przestrzega zasad interpunkcji, poprawnie akcentuje i intonuje, przedstawia interpretację głosową tekstu poetyckiego z uwzględnieniem odpowiedniej intonacji, tempa, modulacji głosu</p>	
2.4)	<p>rozpoznaje sposób prowadzenia argumentacji i kompozycję wypowiedzi jako formy porządkowania i wyrażania myśli oraz oddziaływania na odbiorców</p>	
	<p>gromadzi i porządkuje informacje potrzebne do wypowiedzi, odróżnia argument od przykładu, fakty od opinii, ocenia, czy argumenty są logiczne i pasują do tezy</p>	<p>jak w klasie 7 oraz świadome porządkuje i selekcjonuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie</p>
	<p>wnioskuje, wyraża i uzasadnia własne zdanie, przytacza odpowiednie argumenty i cytaty; wyjaśnia, w jaki sposób kolejność argumentów wpływa na siłę przekazu; wskazuje fragmenty</p>	<p>jak w klasie 7 oraz formułuje podsumowanie wniosków z dyskusji oraz porządkuje argumenty według ich ważności, polemizuje</p>

	tekstu szczególnie wpływające na emocje odbiorcy	z poglądami innych, parafrazuje wypowiedzi innych
	rozpoznaje wypowiedzi o charakterze emocjonalnym, argumentacyjnym oraz wskazuje komunikaty będące informacją, komentarzem czy oceną; wskazuje tezę, argumenty i wnioski w wypowiedzi argumentacyjnej określa, czy argumenty odwołują się do faktów, autorytetu, emocji	jak w klasie 7 oraz rozpoznaje mniej oczywiste zabiegi manipulacyjne (np. przemilczenia, niedopowiedzenia); rozpoznaje i wskazuje komunikaty o charakterze perswazyjnym jak w klasie 7 oraz dostrzega manipulację i prowokację oraz agresję w wypowiedzi; porównuje skuteczność różnych sposobów argumentowania w zależności od adresata
	rozdziela gatunki publicystyczne: prasowe, radiowe, telewizyjne (wywiad, artykuł, felieton); wyjaśnia rolę tytułu i śródtytułów w tekście prasowym i objaśnia ich oddziaływanie na odbiorcę; rozpoznaje zabiegi wzmacniające przekaz	jak w klasie 7 oraz reportaż; analizuje kompozycję tekstów publicystycznych i retorycznych
2.5)	wyszukuje, selekcjonuje, syntetyzuje i krytycznie ocenia informacje i opinie zawarte w wypowiedziach	jak w klasie 7
	sporządza notatki na podstawie czytanego tekstu (np. w formie punktów, mapy mentalnej, tabeli itp.)	jak w klasie 7 oraz porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie; zaznacza w tekście dane dotyczące

	odróżnia informacje o faktach od opinii oraz rozpoznaje różnicę między fikcją a kłamstwem, wskazuje elementy mogące wpływać na wiarygodność tekstu (np. źródło, autor, data)	określonego zagadnienia; korzysta z nagłówków, śródtytułów i wyróżnień graficznych w celu odnalezienia informacji
	korzysta z różnych źródeł informacji (słowniki, encyklopedie, czasopisma, katalogi, internet); korzysta z przypisów	jak w klasie 7 oraz twórczo wykorzystuje informacje samodzielnie zdobyte w różnych źródłach, zwłaszcza w encyklopedii, słownikach, czasopismach, internecie; czerpie dodatkowe informacje z przypisów; porównuje informacje pochodzące z różnych źródeł; ocenia aktualność i rzetelność informacji
2.6)	porównuje teksty pod względem kryteriów zaproponowanych przez siebie i nauczyciela, w tym porównuje stanowiska i argumenty	
	porównuje dwa teksty według wskazanych kategorii (np. temat, problem, bohater, sposób argumentowania); wskazuje podobieństwa i różnice w zakresie treści; porządkuje informacje w tabeli, notatce porównawczej lub schemacie	jak w klasie 7 oraz porównuje styl i ton wypowiedzi
	określa, które argumenty są podobne, a które – odmienne; wyjaśnia i	analizuje kompozycję jako element różnicujący teksty;

	uzasadnia, który tekst przedstawia stanowisko w sposób bardziej przekonujący	ocenia wpływ środków językowych na odbiór stanowiska
2.7)	wykorzystuje pojęcia: epika, liryka, dramat, fraszka, bajka, argumentacja, kompozycja, tytuł, podtytuł, motto, nowela, punkt kulminacyjny, alegoria, kontrast, symbol, pytanie retoryczne, informacja, opinia.	jak w klasie 7 oraz tren, inwokacja

3. Świadomość językowa

Pytanie wiodące: Jak porozumiewać się skutecznie, poprawnie i etycznie, świadomie wykorzystując wiedzę o języku i zasoby językowe?

Odniesienie do punktu z podstawy programowej	Klasa 7	Klasa 8

<p>3.1)</p> <p>3.6)</p>	<p>tworzy rodzinę wyrazów i bada relacje między jej elementami, wykorzystuje wiedzę ze słowotwórstwa do bogacenia słownictwa</p> <p>rozumie procesy powstawania wyrazów, rozróżnia wyrazy podzielne i niepodzielne słowotwórczo, wskazuje wyraz podstawowy i pochodny, w wyrazach pochodnych rozumie funkcję formantów w nadawaniu znaczenia wyrazom pochodnym</p> <p>zna zasady tworzenia skrótów i skrótowców</p> <p>wykorzystuje wiedzę z zakresu budowy słowotwórczej wyrazów do poprawnego zapisu</p> <p>rozpoznaje wyrazy należące do tej samej rodziny</p> <p>odróżnia wyrazy pokrewne od synonimów, posługuje się wyrazami bliskoznacznymi i antonimami, wyrazami wieloznacznymi, związkami frazeologicznymi w celu wzbogacania leksykalnego wypowiedzi</p>	<p>jak w klasie 7 oraz świadomie wykorzystuje wiedzę z zakresu budowy słowotwórczej wyrazu do tworzenia precyzyjnych wypowiedzi</p> <p>jak w klasie 7 oraz odróżnia wyrazy rodzime od zapożyczonych; określa ich funkcje w tekście</p>
-------------------------	---	--

	wskazuje funkcje zastosowanych w utworze słowotwórczych środków stylistycznych (neologizmów, zgrubień, zdrobnień)	jak w klasie 7 oraz wskazuje funkcje archaizmów, wykorzystuje wiedzę o słowotwórczych środkach stylistycznych do samodzielnej analizy tekstów literackich, innych tekstów kultury oraz języka potocznego
3.2) 3.6) 3.8)	stosuje w swoich wypowiedziach czasowniki w różnych aspektach, trybach i stronach oraz określa ich funkcje w tekście; stosuje w swoich wypowiedziach różne rodzaje podmiotów, orzeczeń, przydawek, dopełnień i okoliczników w celu	jak w klasie 7

	składniowego urozmaicenia wypowiedzi	
	rozdziela aspekt dokonany i niedokonany oraz stosuje go adekwatnie do intencji wypowiedzi używa trybu oznajmującego, rozkazującego i przypuszczającego w zależności od celu komunikacyjnego; stosuje stronę czynną i bierną w wypowiedziach	jak w klasie 7 oraz świadomie dobiera aspekt czasownika do dynamiki narracji (np. budowanie napięcia, skrótowość relacji) stosuje tryby w celu wyrażenia stanowiska, hipotezy, sugestii lub polecenia
	wskazuje funkcję użytej formy czasownika, zachowuje poprawność fleksyjną form czasownika pisze poprawnie czasowniki (w tym imiesłowu) z cząstką <i>nie</i>	wykorzystuje stronę bierną w tekstach oficjalnych i argumentacyjnych, analizuje wpływ formy czasownika na perspektywę i odpowiedzialność nadawcy (np. unikanie wskazania sprawcy) interpretuje funkcję czasowników w tekście literackim i publicystycznym
	stosuje różne rodzaje podmiotów, buduje zdania z orzeczeniem czasownikowym i imiennym; wykorzystuje różne typy przydawek w celu doprecyzowania informacji; wprowadza dopełnienia i okoliczniki w celu rozwinięcia wypowiedzi; unika	jak w klasie 7 oraz analizuje funkcję wybranych elementów składni w tekstach

	monotonii składniowej (np. powtarzalnych konstrukcji)	
3.3)	określa relacje między zdaniami	jak w klasie 7
3.4)	składowymi w zdaniu złożonym	
3.6)	rozdziela rodzaje wypowiedzi:	jak w klasie 7 oraz wskazuje
3.7)	równoważniki zdania, zdania	funkcje zastosowanych
3.8)	pojedyncze, złożone, wielokrotnie złożone; poprawnie stosuje różne typy wypowiedzi	w utworze środków stylistycznych z zakresu składni (powtórzeń, pytań retorycznych, apostrof, różnego typu zdań i równoważników)
	określa relacje składniowe między zdaniami składowymi w zdaniach, przekształca różne typy zdań, wskazuje różnice między zdaniem złożonym współrzędnie i podrzędnie; określa funkcje zdania podrzędnego (np. podmiotowe, dopełnieniowe, przydawkowe, okolicznikowe); dostosowuje szyk wyrazów w zdaniu i zdaniach składowych do przekazywanych treści	interpretuje wpływ relacji składniowych na sens całej wypowiedzi
	poprawnie stosuje imiesłowowy równoważnik zdania; świadomie i dwukierunkowo przekształca wypowiedzenia: zdanie złożone podrzędnie – wypowiedzenie	dobiera typ zdania złożonego do zamierzonego efektu znaczeniowego; stosuje różnorodne konstrukcje

	z imiesłowowym równoważnikiem zdania	składniowe w tekstach argumentacyjnych i narracyjnych
	poprawnie stosuje interpunkcję w różnych typach zdań	unika błędów składniowych zaburzających relacje między zdaniami; dokonuje autorefleksji nad poprawnością i przejrzystością własnych konstrukcji
3.4) 3.6) 3.7) 3.8)	rozpoznaje imiesłowy przymiotnikowe i przysłówkowe oraz stosuje je w swoich wypowiedziach	jak w klasie 7
	rozpoznaje w tekście imiesłowy przymiotnikowe i przysłówkowe, określa, od którego czasownika utworzono imiesłów, rozpoznaje związek imiesłowu przymiotnikowego z rzeczownikiem, rozumie funkcję imiesłowu przysłówkowego (jako odnoszącego się do podmiotu w zdaniu)	jak w klasie 7 oraz określa ich budowę słowotwórczą, rozumie funkcję imiesłówów w wypowiedziach
	tworzy zdania z imiesłowami, dba o zgodność formy imiesłowu	rozpoznaje i poprawia błąd podmiotu w konstrukcjach z imiesłowem przysłówkowym; ocenia zasadność użycia imiesłowu w danym kontekście stylistycznym; upraszcza zdania nadmiernie rozbudowane

		<p>konstrukcjami z imiesłowami, tworzy tekst o zróżnicowanej składni z wykorzystaniem różnych typów imiesłowów</p> <p>analizuje wpływ konstrukcji imiesłowowych na styl (oficjalny, naukowy, literacki)</p> <p>dokonuje autorefleksji nad poprawnością i przejrzystością własnych konstrukcji</p>
3.5) 3.6) 3.7)	wykorzystuje mowę zależną i niezależną w swoich wypowiedziach	
	<p>odróżnia mowę niezależną od zależnej; wskazuje w tekście wypowiedź bohatera i wypowiedź narratora, rozpoznaje sygnały graficzne mowy niezależnej (myślnik, cudzysłów); wskazuje czasowniki wprowadzające (np. <i>powiedział, zapytał, odpowiedział</i>)</p>	<p>jak w klasie 7 oraz analizuje funkcję mowy w budowaniu narracji i charakterystyki bohatera; porównuje różne sposoby przytaczania wypowiedzi w tekstach literackich i publicystycznych</p>
	<p>określa wpływ rodzaju mowy na dynamikę tekstu; wskazuje fragmenty, w których mowa niezależna ożywia narrację; zauważa, że mowa zależna porządkuje i skraca przekaz</p> <p>poprawia błędy interpunkcyjne i składniowe w zapisie dialogu</p>	<p>jak w klasie 7 oraz interpretuje wpływ wyboru formy mowy na odbiór tekstu, wykorzystuje mowę niezależną do budowania napięcia i autentyczności; wykorzystuje mowę zależną do syntetyzowania informacji, analizuje wpływ sposobu przytaczania wypowiedzi na wiarygodność narratora</p>

3.9)	wykorzystuje pojęcia: formant, wyraz podstawowy, wyraz pochodny, rodzina wyrazów, aspekt, strona czasownika, przydawka, dopełnienie, okolicznik, zdanie złożone współrzędnie, zdanie złożone podrzędnie, imiesłów przymiotnikowy i przysłówkowy, imiesłowowy równoważnik zdania, mowa zależna, mowa niezależna, przysłowie, archaizm, neologizm, termin naukowy, wyraz potoczny, wulgaryzm	jak w klasie 7
------	--	----------------

4. Tworzenie wypowiedzi

Pytanie wiodące: Jak za pomocą różnych form wypowiedzi i środków wyrazu przekazywać myśli, emocje oraz opinie różnym odbiorcom w różnych sytuacjach?

Odniesienie do punktu z podstawy programowej	Klasa 7	Klasa 8
---	----------------	----------------

<p>4.1) 4.6) 4.7)</p>	<p>przekształca cudze teksty, w tym: streszcza, parafrazuje</p> <p>redaguje notatki w postaci tekstu ciągłego, planu, wykresu, tabeli itp. redaguje streszczenia, przekształca tekst literacki i inny tekst kultury, np. skraca, rozbudowuje, parafrazuje</p> <p>przekształca teksty literackie i inne teksty kultury, np. tworzy twórcze wersje alternatywne, zmienia formę wypowiedzi (np. z notatki w ogłoszenie, z opowiadania w zaproszenie); przekształca dialog na zwięzłą relację</p> <p>zachowuje podstawowe zasady cytowania i odwoływania się do źródła</p>	<p>jak w klasie 7 oraz parafrazuje teksty niewspółczesne, zmienia styl tekstu z potocznego na bardziej oficjalny i odwrotnie; dostosowuje tekst do innego odbiorcy</p>
<p>4.2) 4.6) 4.7)</p>	<p>opisuje dzieło sztuki (np. obraz, grafikę, rzeźbę, fotografię, utwór muzyczny) z wykorzystaniem elementów interpretacji</p> <p>redaguje opis dzieła sztuki; świadomie stosuje przymiotniki i słownictwo nazywające stosunki przestrzenne</p>	<p>jak w klasie 7 oraz stosuje w opisie podstawową terminologię z zakresu danej dziedziny sztuki i wprowadza ją do opisu interpretacji dzieła</p>

	posługuje się w opisie dzieła sztuki podstawową wiedzą dotyczącą czasu powstania dzieła, uwzględnia w wypowiedzi elementy oceny i próby interpretacji	
--	---	--

<p>4.3) 4.6) 4.7)</p>	<p>tworzy dłuższe wypowiedzi argumentacyjne ustne i pisemne, w tym rozprawkę, list otwarty i przemówienie</p> <p>redaguje wypowiedzi argumentacyjne z zastosowaniem słownictwa argumentacyjnego, różnicuje stylistycznie wypowiedzi w zależności od intencji nadawcy, sytuacji komunikacyjnej i adresata, pisze ze świadomością rozróżniania normy językowej wzorcowej oraz użytkowej i stosuje się do nich</p> <p>sprawnie posługuje się oficjalną i nieoficjalną odmianą polszczyzny; przestrzega granic stosowania slangu młodzieżowego</p> <p>pisze rozprawkę dowodzącą podaną tezę; podejmuje w wypowiedziach argumentacyjnych (rozprawka, list otwarty, przemówienie) problematykę związaną z lekturą; samodzielnie formułuje tezę lub hipotezę, porządkuje argumenty, potwierdza argumenty cytatami, odróżnia argumenty od przykładów</p>	<p>jak w klasie 7 oraz dostosowuje szyk wyrazów i zdań składowych do rodzaju przekazywanych treści, różnicuje stylistyczne wypowiedzi w celu nadania jej odpowiedniego sensu</p> <p>jak w klasie 7 oraz formułuje podsumowania wniosków z dyskusji</p>
-------------------------------	--	--

	<p>redaguje teksty argumentacyjne, w tym rozprawkę, list otwarty, przemówienie zgodne z tematem, o logicznym układzie treści i przejrzystej kompozycji, celowo stosuje akapity i wskaźniki zespolenia, unika powtarzania wyrazów i konstrukcji gramatycznych oraz dąży do świadomego doboru słownictwa (synonimy, antonimy, związki frazeologiczne) w celu precyzyjnego wypowiedania się</p> <p>tworzy wypowiedzi bogate pod względem merytorycznym, o celowej kompozycji, spójnej strukturze, posługuje się słownictwem z określonych kręgów tematycznych; wyraża i uzasadnia własne zdanie z przytaczaniem odpowiednich cytatów</p> <p>porządkuje argumenty według ich ważności; podejmuje w wypowiedziach pisemnych wybrane zagadnienia na podstawie własnych doświadczeń i obserwacji, poznanych dzieł literackich oraz innych tekstów kultury</p>	<p>jak w klasie 7 oraz przekazuje się do czyichś poglądów lub z nimi polemizuje</p> <p>jak w klasie 7 oraz zapisuje uogólnienia dotyczące postaw społecznych, obyczajowych, narodowych, religijnych, etycznych, kulturowych, uwzględnia refleksje dotyczące uniwersalnych wartości</p>
--	--	--

	<p>wprowadza do wypowiedzi pisemnych figury retoryczne, używa środków językowych wyrażających stosunek piszącego do przedstawianych treści</p> <p>dba o estetykę zapisu, wyodrębnia akapity, dba o poprawność ortograficzną i interpunkcyjną, dokonuje starannej redakcji tekstu pisanego na komputerze; umiejętnie formatuje tekst, dobiera rodzaj czcionki, stosuje właściwe odstępy, wyznacza marginesy, justuje tekst, dokonuje korekty</p>	
--	---	--

4. 4) 4.6)	jasno określa swoje zdanie w odniesieniu do omawianego problemu; odróżnia stanowisko od tematu wypowiedzi; formułuje tezę unika ogólników i nieprecyzyjnych sformułowań, podaje logiczne argumenty na poparcie swojego stanowiska ilustruje argument przykładem z lektury, doświadczenia, życia codziennego lub mediów zachowuje prostą strukturę wypowiedzi (teza argument, przykład, wniosek); odnosi się do stanowiska odmiennego w sposób rzeczowy porządkuje wypowiedź w logicznej kolejności, stosuje wyrażenia wprowadzające argument i przykład zachowuje kulturę języka w polemice	unika błędów logicznych (np. fałszywych analogii, nadmiernego uogólniania), analizuje siłę i trafność własnych argumentów stosuje spójniki i wyrażenia wzmacniające logikę wywodu (np. „zatem”, „wynika z tego”, „co więcej”) jak w klasie 7 respektuje odmienne stanowiska i prowadzi polemikę w sposób kulturalny
4.5) 4.6) 4.7)	tworzy wypowiedzi nieoficjalne i oficjalne o charakterze użytkowym, służące realizacji różnych celów, w tym prośby i zapytania, recenzji w formie korespondencji elektronicznej (np. redagowanie listu	jak w klasie 7 analizuje skuteczność swojej wypowiedzi użytkowej

	<p>prywatnego i oficjalnego, wiadomość w komunikatorze, SMS-a, e-maila) na podstawie sytuacji z życia oraz lektury</p> <p>redaguje e-mail oficjalny (np. do nauczyciela, instytucji) z zachowaniem podstawowej struktury</p> <p>tworzy podanie, ogłoszenie, zaproszenie, zgodnie z zasadami formy użytkowej, formułuje prośbę lub zapytanie z krótkim uzasadnieniem; unika języka potocznego i skrótów charakterystycznych dla komunikatorów, stosuje się do zasad etykiety i netykiety</p>	
4.6)	<p>dostosowuje tworzone przez siebie wypowiedzi do sytuacji, słuchaczy i celu wypowiedzi, wykorzystuje wiedzę o języku, zasadach kompozycji i retoryce, przede wszystkim rozpoznaje sytuację komunikacyjną (formalna, nieformalna, publiczna, prywatna)</p> <p>dostosowuje słownictwo, ton i wypowiedź do wieku, wiedzy i relacji z odbiorcą</p>	<p>jak w klasie 7 oraz analizuje kontekst komunikacyjny przed stworzeniem wypowiedzi</p>

	<p>modyfikuje styl wypowiedzi w zależności od celu (informowanie, wyjaśnianie, przekonywanie);</p> <p>dobiera środki językowe adekwatne do celu wypowiedzi; stosuje podstawowe środki retoryczne (np. pytanie retoryczne, apostrofa); unika błędów stylistycznych i językowych zakłócających odbiór; unika języka potocznego w sytuacji oficjalnej</p>	<p>świadomie dobiera styl, ton argumentację i poziom formalności do odbiorcy;</p> <p>różnicuje wypowiedź w zależności od medium (wystąpienie publiczne, tekst pisemny, komunikacja cyfrowa); stosuje zróżnicowane środki retoryczne adekwatne do celu (np. metafora, wyliczenie, pytanie retoryczne, odwołanie do autorytetu)</p>
	<p>podejmuje próbę świadomego wzmocnienia przekazu poprzez odpowiedni dobór słów</p>	<p>unika manipulacyjnego użycia języka, dostrzega zależność między formą językową a siłą oddziaływania przekazu</p>
4.7)	<p>wykorzystuje pojęcia: apostrofa, pytanie retoryczne, argument, kontrargument, wywód, teza, hipoteza, stanowisko, rozprawka, przemówienie, streszczenie, przykład</p>	<p>jak w klasie 7</p>

5. Rozwijanie umiejętności autorefleksji i budowanie tożsamości

Pytanie wiodące: Jak wyznawane wartości i role odgrywane w różnych wspólnotach, kształtują moją tożsamość i odpowiedzialność za otaczający świat?

Odniesienie do punktu z podstawy programowej	Klasa 7	Klasa 8
5.1)	podejmuje refleksję nad rolą historii i tradycji w kształtowaniu współczesnych postaw; dostrzega związek między wydarzeniami historycznymi a aktualnymi problemami społecznymi; rozpoznaje wpływ dziejów kultury na sposób myślenia o wspólnocie i narodzie, omawia znaczenie wybranych symboli narodowych i kulturowych; dostrzega wspólnototwórczą rolę kultury	analizuje wpływ historii i kultury na współczesne postawy społeczne i obywatelskie; ocenia znaczenie pamięci historycznej w budowaniu tożsamości
5.2) 5.3) 5.4)	wyjaśnia rolę języka i literatury w budowaniu tożsamości narodowej; wskazuje, w jaki sposób bohaterowie literaccy mierzą się z pytaniem o przynależność i wartości; formułuje własne przemyślenia inspirowane tekstem literackim lub publicystycznym; rozważa znaczenie wartości takich jak wolność, odpowiedzialność, solidarność, podejmuje próbę określenia własnych przekonań i ich źródeł. wyraża refleksję nad relacją człowieka z przyrodą, wskazuje	podejmuje refleksję nad odpowiedzialnością za dziedzictwo kulturowe, rozważa relację między wolnością a odpowiedzialnością, analizuje własne role społeczne (uczeń, członek rodziny, obywatel); dostrzega wpływ wartości na podejmowane decyzje rozważa etyczny wymiar relacji człowieka z przyrodą; analizuje

	<p>przykłady odpowiedzialnych i nieodpowiedzialnych postaw wobec środowiska, deklaruje proste działania sprzyjające ochronie Ziemi.</p>	<p>globalne wyzwania ekologiczne; podejmuje refleksję nad osobistą odpowiedzialnością za środowisko; kształtuje postawę świadomego uczestnictwa w działaniach proekologicznych</p>
5.5)	<p>dostrzega znaczenie twórczości (pisanie, sztuka, aktywność kulturalna) w wyrażaniu siebie; wskazuje, jak uczestnictwo w kulturze pomaga radzić sobie z emocjami</p>	<p>analizuje, w jaki sposób aktywność twórcza wzmacnia poczucie sprawczości; dostrzega rolę kultury w budowaniu odporności psychicznej i wspólnotowej; podejmuje świadome działania rozwijające własne zainteresowania i kompetencje kulturowe</p>
5.6)	<p>rozumie, że wspólnota i kultura wzmacniają poczucie przynależności, poprawnie posługuje się pojęciami: relacje, wartości uniwersalne, wspólnota, rodzina, społeczność szkolna, społeczność lokalna, naród, tożsamość osobista, tożsamość narodowa, współpraca w grupie, autorefleksja, odporność psychiczna, empatia, dialog, solidarność społeczna oraz dobro wspólne i odnosi te pojęcia do własnych doświadczeń.</p>	

6. Elementy edukacji medialnej

Pytanie wiodące: Jak skutecznie, krytycznie i z dbałością o higienę psychiczną poruszać się w świecie przekazów medialnych i wzmacniać podmiotowość informacyjno- komunikacyjną?

Odniesienie do punktu z podstawy programowej	Klasa 7	Klasa 8
6.1)	rozpoznaje czynniki wpływające na dostępność, wiarygodność i bezstronność przekazów oraz na ich odbiór, rozpoznaje fałsz i dezinformację	
6.1)	rozpoznaje różne typy przekazów (informacyjny, publicystyczny, reklamowy, rozrywkowy); wskazuje autora/nadawcę i określa jego intencję; odróżnia fakt od opinii rozpoznaje podstawowe formy manipulacji (emocjonalne nagłówki, uproszczenia); wskazuje przykłady fałszywych informacji; rozumie, czym jest dezinformacja, dostrzega, że odbiór przekazu	jak w klasie 7 oraz dostrzega wpływ influencerów, mediów społecznościowych i innych przekazów medialnych na decyzje swoje i innych, rozumie pojęcie kreowania wizerunku, wykorzystuje pojęcie: profilowanie treści; świadomie zarządza swoją obecnością w sieci i praktykuje higienę cyfrową rozpoznaje mechanizmy dezinformacji (np. fake news, deepfake); wskazuje związki między

	zależy od emocji, doświadczeń i środowiska odbiorcy	przekazem a określonym interesem politycznym, ekonomicznym lub społecznym
	zna pojęcie: przetwarzanie informacyjne, rozumie mechanizmy wciągające w gry i media społecznościowe, omawia konsekwencje cyberprzemocy, w tym rozumie, że reagowanie chroni także innych; zna podstawowe strategie dbania o rozsądne korzystanie z telefonu i komputera	analizuje wpływ algorytmów na odbiór informacji
6.2)	wyszukuje informacje w różnych mediach (prasa, portale informacyjne, media społecznościowe); porównuje informacje z co najmniej dwóch źródeł; ocenia aktualność i źródło informacji; wskazuje, czy tekst zawiera dane, opinie, komentarze; uzasadnia	jak w klasie 7 oraz dokonuje prób oceny rzetelności źródła, rozumie pojęcie dezinformacji i bańki informacyjnej

	<p>swoją ocenę prostymi argumentami; dostrzega różnice między informacją a komentarzem</p> <p>świadomie wyszukuje treści przy wykonywaniu zadań projektowych, jak i rozwijaniu swojej ciekawości poznawczej</p>	
6.3)	<p>korzysta z wybranych narzędzi AI w celu uzyskania informacji; sprawdza uzyskane odpowiedzi w innych źródłach</p> <p>rozumie, że AI może popełniać błędy; ćwiczy formułowanie precyzyjnych pytań</p>	<p>jak w klasie 7 oraz weryfikuje dane w źródłach specjalistycznych; potrafi wskazać zagrożenia związane z automatycznym generowaniem treści</p> <p>świadomie wykorzystuje AI jako narzędzie wspierające proces uczenia</p>
6.4)	<p>rozumie pojęcie praw autorskich; odróżnia plagiat od cytatu; stosuje zasady poprawnego cytowania; zna zasady bezpiecznego publikowania treści w sieci; rozumie znaczenie kultury wypowiedzi w internecie</p>	<p>analizuje etyczne konsekwencje publikowania informacji; rozumie znaczenie ochrony danych osobowych; podejmuje refleksję nad własnym śladem cyfrowym</p>
6.5)	<p>wykorzystuje pojęcia: analiza krytyczna, błędy poznawcze, higiena cyfrowa, krytyczne myślenie, przekaz informacyjny, przekaz medialny, przeładowanie</p>	<p>jak w klasie 7 oraz profilowanie treści, bańka informacyjna</p>

	informacyjne, fałszywe informacje, dezinformacja	
--	---	--

7. Praktyki lekturowe

Pytanie wiodące: W jaki sposób teksty i nawyki lekturowe mogą pomóc zrozumieć siebie i świat?

Odniesienie do punktu z podstawy programowej	Klasa 7	Klasa 8
7.1)	<p>czyta obowiązkowo następujące teksty z klasyki literatury polskiej:</p> <ul style="list-style-type: none"> * Jan Kochanowski, wybrane fraszki * Ignacy Krasicki, wybrane bajki * Adam Mickiewicz, <i>Dziady</i>, część II, wybrana ballada * Juliusz Słowacki, <i>Balladyna</i>, wybrane opowiadanie lub jednoaktówka Sławomira Mrożka 	<p>czyta obowiązkowo następujące teksty z klasyki literatury polskiej:</p> <ul style="list-style-type: none"> * Jan Kochanowski, <i>Tren VII, VIII</i> * Adam Mickiewicz, <i>Śmierć pułkownika, Reduta Ordona, Pan Tadeusz – Inwokacja</i> * wybrana nowela Bolesława Prusa lub Henryka Sienkiewicza * Aleksander Kamiński, <i>Kamienie na szaniec</i> * wybrane opowiadanie Ildy Fink
7.2)	czyta w każdym roku szkolnym nie mniej niż 4 dłuższe utwory literackie, w tym:	jak w klasie 7

	<p>– wybrane wspólnie przez nauczyciela i uczniów (teksty epickie reprezentujące różne sposoby prowadzenia narracji; utwory należące do literatury gatunkowej, np. fantasy, science fiction, kryminalne, przygodowe, obyczajowe)</p> <p>– teksty z kanonu literatury światowej</p>	
7.3)	<p>zapoznaje się ze zróżnicowanymi tematycznie i gatunkowo tekstami, w tym utworami wybranych poetów i poetek: Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, Julii Hartwig, Zbigniewa Herberta, Marii Konopnickiej, Urszuli Kozioł, Bolesława Leśmiana, Czesława Miłosza, Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej, Agnieszki Osieckiej, Haliny Poświatowskiej, Tadeusza Różewicza, Juliusza Słowackiego, Wisławy Szymborskiej, Juliana Tuwima, Jana Twardowskiego</p>	jak w klasie 7
	<p>zapoznaje się ze zróżnicowanymi tematycznie i gatunkowo tekstami, w tym: wypowiedziami i przekazami medialnymi: relacjonującymi, np. wiadomość prasowa, sprawozdanie; wyrażającymi stanowisko, np. przemówienie; popularnonaukowymi</p>	jak w klasie 7 oraz zapoznaje się z reportażem, felietonem oraz tekstem filozoficznym
	<p>zapoznaje się ze zróżnicowanymi tematycznie i gatunkowo tekstami, w tym podejmującymi refleksję nad relacjami między człowiekiem a naturą, jednostką</p>	jak w klasie 7

	a społeczeństwem oraz obywatelem a władzą	
--	--	--

Doświadczenia edukacyjne

Odniesienie do punktu z podstawy programowej	Klasa 7	Klasa 8
1a)	raz w roku szkolnym uczestniczy w spektaklu teatralnym (np. w teatrze tradycyjnym, muzycznym, w teatrze lalek) lub w innym wydarzeniu kulturalnym (np. koncercie, wystawie na żywo lub on-line)	jak w klasie 7
1b)	raz w roku szkolnym samodzielnie przygotowuje i przedstawia przegląd prasy, mediów i innych źródeł na zadany temat.	jak w klasie 7
2a)	w grupie, tworzy i prezentuje krótką formę artystyczną (np. przedstawienie teatralne, film, teledysk, słuchowisko lub podcast na podstawie samodzielnie napisanego, oryginalnego scenariusza)	jak w klasie 7
2b)	uczestniczy w zorganizowanej dyskusji lub debacie (np. „za i przeciw”, sokratejskiej) na temat związany z przeczytaną lekturą	jak w klasie 7 oraz uczestniczy w debacie (np. oksfordzkiej, panelowej)

Propozycje utworów do przeczytania w całości według programu *Między nami*.

*** gwiazdka oznacza, że do tych tekstów znajdują się propozycje omówienia lektur na stronie Gdańskiego Wydawnictwa Oświatowego**

Klasy 4-6

Liliana Bardijewska, *Dom ośmiu tajemnic, Kot Karima i obrazki*

Grażyna Bąkiewicz, *Ada i tajemnice Galla Anonima, Ada i sześć palców Warnerczyka, Ada, strażniczka skarbu Mówcie mi Bezprym*

Grażyna Bąkiewicz, Kazimierz Szymeczko, Paweł Wakuła *Odzyskana niepodległość. 10 opowiadań z XX wieku, Walka o wolność. 10 opowiadań z czasów zaborów*

Justyna Bednarek, *Pan Kardan i przygoda z vetustasem, Sekretna historia ludzi i skarpetek,*

Justyna Bednarek, Bartek Brosz *Zemsta karalucha, Dziesięć czerwonych iksów*

Paweł Beręsewicz, *Tajemnica człowieka z blizną*

Jan Brzechwa *Akademia Pana Kleksa**

Radomiła Birkenmajer-Walczy, *Ciotka, my i reszta świata*

Mull Brandon, *Baśniobór (seria)**

Alan Bradley *Flawia de Luce (seria, np. Zatrute ciasteczko)*

Wojciech Cesarz, Katarzyna Terechowicz, *Pamiętnik grzecznego psa, Kocie kłopoty grzecznego psa, Zapiski wrednego kota*

Ewa Chotomska *Pamiętnik Felka Parerasy**

Francesco D'Adamo, *Iqbal**

Roald Dahl, *Charlie i fabryka czekolady*, Wielkomilud, Matylida*

Jacek Dubois, *A wszystko przez faraona*

Cornelia Funke, *Atramentowe serce (trylogia)*

Lyn Gardner, *Wiejemy do lasu*

Barbara Gawryluk, *Dżok. Legenda o psiej wierności, Moc Amelki*

Grzegorz Gortat, *Moje cudowne dzieciństwo w Aleppo*

Ulrich Hub *Kulawa kaczką i ślepa kura*

Erin Hunter *Wojownicy. Ucieczka w dzicz*

Andrzej Marek Grabowski, *Wojna na Pięknym Brzegu, Biuro dzieci znalezionych, Dziewczyna ze srebrnym zębem*

Barbara Kosmowska *Nieźle ziółko, Kolorowy szalik, Pięć choinek w tym jedna kradziona*

Dorota Kassjanowicz, *Cześć, wilki!*

Krzysztof Kochański, *Selfie ze stołem, Wszyscy jesteśmy Kosmitami*

Grzegorz Kasdepke, *Przyjaciele, Bodzio i Pulpet*

Rafał Kosik, *Amelia i Kuba (seria), Felix, Net i Nika (seria)*

Marcin Koziół, *Skrzynia władcy piorunów**

Joke van Leeuwen, *Kiedy tata zamienił się w krzak*

Katarzyna Majgier, *Niedokończony eliksir nieśmiertelności, Abrakadabra. Mamy problem*

Jarosław Mikołajewski, *Wędrownica Nabu*

Andrzej Maleszka *Magiczne drzewo**

Tomasz Małkowski, *O Kamili, który patrzy rękami, Poszukiwacze zaginionej wazy*

Angela Nanetti, *Mój dziadek był drzewem czereśniowym*

Joanna Olech, *Tym razem ci się upiekło!*

Anna Onichimowska, *Galaktyczni szpiedzy*

Zuzanna Orlińska, *Detektywi z klasztornej wzgórza*

Marcin Przewoźniak, *Przepraszam, czy tu straszy?*

Piotr Rowicki, *Pies Kolumba*

J.K. Rowling, *Harry Potter i Komnata Tajemnic*

Katarzyna Ryrych, *Koniec świata nr 13, Bajdy Bajbary, Philo. Kot w drodze*

Jean-Jacques, Rene Gościenny *Mikołajek**

Francesca Simon, *Tylko nie gotujcie Kopciuszka, Harując z Herkulesem*

Martyna Skibińska, *Wyjaśnij to, Lotko!*

Małgorzata Strękowska-Zaremba *Filipek i rodzina*

Agnieszka Suchowierska, *Ada Judytka**

Marcin Szczygielski, *Klątwa dziewiątych urodzin**, *Za niebieskimi drzwiami**, *Czarny młyn**,
Oczy Michaliny

Janet Tashjan, *Moje życie jako mem, Moje życie jako gracz, Moje życie jako youtuber*

Dorota Terakowska, *Babci Brygidy szalona podróż po Krakowie, Dzień i noc czarownicy Córka Czarownic*

Joanna Wachowiak, *Projekt Bitoven*

Katarzyna Wasilkowska, *Już, już!*

Ilona Wiśniewska, *Przyjaciel Północy*

Anna Woltz, *Mój wyjątkowy tydzień z Tessą*

Katarzyna i Paweł Ziemniccy, *Droga do gwiazd. Opowieść o Mikołaju Koperniku*

Komiksy:

Jordi Bayarri Seria najwybitniejsi naukowcy, np. *Kopernik. Centrum wszechświata. Przeskok kwantowy. Einstein. Czarodziejka Liczb. Ada Lovelace*

Jerzy Henryk Chmielewski *Tytus, Romek i A`Tomek* (seria)

Michał Chojnacki, Jakub Grochola *Tomek i Jacek*

Janusz Christa, *Kajko i Kokosz* (seria)

Piotr Hołod *Wojtek i Rudy*

Marta Falkowska, *Oto Tosia. W poszukiwaniu Pietrostwora* (komiks)

Mieczysław Fijał, *Oskar i Fabrycy (np. Straszne smoczysko, Dylizans widmo)*

Rene Goscinny, *Albert Uderzo Asteriks i Obeliks (seria)*

Neel Julien, *Lou! T.1 Codziennik*

Maciej Kur, Magdalena Kania, *Delisie (seria)*

Sandrine Mirza, *Mitologia Greków i Rzymian w komiksie*

Lili Mesange, Stefano Turconi *Kamila i konie*

Luke Pearson, *Hilda*

Łukasz Piotrkowicz, Katarzyna Urbaniak Krzysztof Budziejewski *Rysiek i królik W szortach, Pasztet z trocin*

Douye Sylvia Antista Paola, *Czarolina (seria)*

Klasy 7-8

Douglas Adams *Restauracja na końcu wszechświata*

Grażyna Bąkiewicz *Ostatnia sztuczka*

Paweł Beręsewicz *Szeptane, Mąciciel*

Eoin Colfer *Artemis Fowl (seria)*

Rafał Dębski *Żelazny kruk (trylogia)*

Jacek Dukaj *Wroniec*

Anna Frank *Dziennik*

Jostein Gaarder *Przepowiednia Dżokera, Świat Zofii*

Ursula Le Guin *Czarnoksiężnik z Archipelagu, Ziemiomorze*

Ernest Hemingway *Stary człowiek przy moście*

Matt Killeen *Sierota, bestia, szpieg*

Barbara Kosmowska *Pozłacana rybka, Obronić królową, Buba (seria), Panna Foch, Kolorowy szalik*

Harper Lee *Zabić drozda*

Roma Ligocka *Dziewczynka w czerwonym płaszczyku*

Andrzej Pilipiuk *2586 kroków (wybór opowiadań)*

Marcin Pałasz *Licencja na zakochanie*

Katarzyna Pranić *Ela-Sanela*

Terry Pratchett *Świat Dysku (seria)*

Marcin Przewoźniak *Ostatni trop Kopernika*

John Ronald Reuel Tolkien *Władca pierścieni*

Joanna Rudniańska *Kotka Brygidy*

Katarzyna Ryrych *Król, Tylko dla twoich oczu*

Andrzej Sapkowski *Wiedźmin*

Eric-Emmanuel Schmitt *Dziecko Noego*

Marcin Szczygielski *Antosia w bezkresie*

Kazimierz Szymeczko *Tetrus*

Dorota Terakowska *Lustro Pana Grymsa, Samotność bogów*

Tomasz Trojanowski *Stroiciel*

José Mauro Waskoncelos *Moje drzewko pomarańczowe*

Rafał Witek *Zapiski szczęściarza, Ja, Majka*

L. Wolk *Rok, w którym nauczyłam się kłamać*

Markus Zusak *Złodziejka książek*

Komiksy:

Alex Alice. *Gwiezdny zamek. 1869 - Podbój kosmosu.*

Clotide Bruneau Giovanni Lorusso *Świat mitów. Odyseja*

Komiks *Wiedźmin*

Maciej Kur Piotr Bednarczyk *Lil i Put (seria)*

Tomasz Łabuszewski Maciej Kur *Aga, Adam i Hamlet na tropie tajemnic „Uczeń Polski”
uczniowi nie równy*

Chiara Pastorini Perceval Barrier *Wielcy filozofowie. Prawdziwi mędracy to buntownicy.
Naukomiks*

Sposoby osiągania celów kształcenia i wychowania, z uwzględnieniem zastosowania indywidualizacji pracy zależnie od potrzeb i możliwości uczniów oraz warunków, w jakich program będzie realizowany

Program *Między nami* zakłada dużą swobodę w projektowaniu procesu kształcenia. Nie narzuca nauczycielowi metod nauczania, zaleca ich różnorodność i odpowiedni dobór w stosunku do treści programowych, kładzie nacisk na aktywizowanie ucznia, inspirowanie go do działań twórczych oraz do samokształcenia.

Działania nauczyciela

1. Respektuje prawa uczniów, szanuje ich godność.
2. Uwzględnia kompetencje uczniów zgodnie z celami edukacji.
3. Planuje proces dydaktyczny-wychowawczy zgodnie z programem:
 - a. łączy działania dydaktyczne z wychowawczymi;
 - b. stosuje metody podające, problemowe, w szczególności aktywizujące, eksponujące i praktyczne, dobierając je w zależności od warunków pracy, zespołu uczniowskiego, realizowanych celów i treści;
 - c. informuje uczniów o realizowanych celach dydaktycznych;
 - d. kieruje działaniami uczniów;
 - e. poddaje ewaluacji własną pracę.
4. Indywidualizuje pracę, z uwzględnieniem różnic poziomu i predyspozycji uczniów, stwarza warunki do promowania uczniów wybitnie zdolnych.
5. Stwarza sytuacje dydaktyczne angażujące intelekt, emocje, uczucia i działania ucznia.
6. Podporządkowuje nauczanie języka sytuacji komunikacyjnej.

7. Stwarza możliwość przełożenia szczegółowych działań praktycznych na uogólnione operacje intelektualne.

8. Wskazuje źródła informacji i wykorzystuje je w procesie dydaktyczno-wychowawczym. Korzysta z szeroko pojętych środków multimedialnych.

9. Kontroluje pracę ucznia i ocenia ją, informując o rezultatach i postępie jego pracy.

Działania ucznia

1. Planuje, organizuje, kontroluje i ocenia proces uczenia się (własny, kolegów) zgodnie ze wskazaniami nauczyciela.

2. Poznaje różne teksty kultury odnoszące się do teraźniejszości, przeszłości i przyszłości.

3. Uczestniczy w życiu kulturalnym i społecznym szkoły, regionu, kraju.

4. Posługuje się nowymi technologiami.

5. Poszukuje informacji w różnych źródłach, gromadzi je, selekcjonuje, porządkuje i wykorzystuje.

6. Podejmuje indywidualnie i w grupie działania odtwórcze, przekształcające i twórcze: mówi, słucha, pisze, czyta, ogląda, projektuje, inscenizuje.

7. Uczestniczy w różnorodnych sytuacjach dydaktycznych naturalnych i symulowanych, rozwijających dociekliwość poznawczą, ukierunkowaną na poszukiwanie prawdy, dobra i piękna.

8. Przyswaja, zapamiętuje, utrwała i odtwarza informacje.

9. Integruje nowe informacje z wiedzą przyswojoną wcześniej.

10. Stawia pytania, dostrzega problemy, projektuje rozwiązania, pokonuje trudności.

11. Pracuje ze świadomością celu, wykorzystuje różnorodne metody.

12. Kultuwuje tradycje narodowe.

Zgodna z założonymi celami organizacja pracy na lekcjach pozwala jednocześnie uczyć i wychowywać oraz korelować operacje intelektualne z działaniami praktycznymi, doznaniem estetycznymi i przeżyciami uczniów.

Należy wdrażać do pracy zgodnie z zasadami pracy umysłowej, uczyć samodzielnego myślenia, planowania i organizowania własnych zajęć, umożliwić samokształcenie, samoocenę, komunikowanie i twórcze rozwiązywanie problemów.

Proces nauczania-uczenia się wymaga zaangażowania zarówno uczniów, jak i nauczycieli. Uczący dokłada wszelkich starań, by stworzyć jak najlepsze warunki dla rozwoju kreatywności, dociekliwości poznawczej oraz wewnętrznej motywacji uczenia się.

Cele te osiągnie, stosując zewnętrzne środki motywacji, takie jak pochwała, wyróżnienie oraz aktywizujące metody pracy. Pamiętać przy tym powinien, że każda metoda, również

aktywizująca, może utrwalac bierność poznawczą, jeśli nauczyciel nie nawiąże serdecznego kontaktu z uczniem i nie dostosuje zadań do potrzeb i możliwości ucznia.

Wykład może być stosowany jeśli jest krótki, wzbogacony materiałem prezentacyjnym, utrwalony za pomocą notatki słowno-graficznej oraz atrakcyjny tematycznie – będzie dotyczył treści, których uczniowie nie znajdą w podręcznikach. Stosowanie krótkich, parominutowych wykładów służy rozwijaniu umiejętności słuchania.

Rozumienie tekstu czytanego nauczyciel rozwija, poprzedzając czytanie wyjaśnieniem wybranych zagadnień (np. dotyczącym genezy tekstu) oraz przydzieleniem zadań. Może to być wynotowanie wyrazów niezrozumiałych czy słów kluczowych, zredagowanie planu wydarzeń (tekstu fabularnego), planu (tekstu informacyjnego), sporządzenie mapy myśli (całości lub fragmentu lektury, zasad ortograficznych itp.), sporządzenie linii czasu (życiorysu, wydarzeń historyczno-literackich), opracowanie komiksu (tekstu fabularnego).

Należy przy tym zachować zasadę swobody twórczości. Uczeń ma mieć możliwość notowania nie tylko w zeszycie i nie tylko długopisem. Powinien używać różnych materiałów (pisaków, kredek, ołówka, kartonu).

Proces uczenia się to systematyczne, planowe uczestniczenie w sytuacjach, które umożliwiają rozwijanie wiedzy osobistej, tej, którą uczeń już posiada. Wiedza faktograficzna bez powiązania z autentycznym przeżyciem nie wzbudza zainteresowania i nie zachęca do działania. Rolą nauczyciela jest stworzenie sytuacji pobudzających intelekt i emocje, na przykład przez stosowanie skojarzeń lub burzy mózgów.

Skojarzenia dają możliwość wykorzystania zasady stopniowania trudności – przejścia od tego, co uczeń wie i umie, do tego, czego się ma nauczyć i co wyćwiczyć. Każdą nową informację warto powiązać z doświadczeniem osobistym.

Burza mózgów pozwala na znalezienie rozwiązania (rozwiązań) danego problemu. Wszystkie pomysły, nawet najbardziej zaskakujące, należy zapisywać. Nad poszczególnymi propozycjami mogą pracować grupy – analizują pomysł, zapisują działania i środki niezbędne do jego realizacji. Rozwiązania podlegają weryfikacji na forum klasy.

Burza mózgów zawiera elementy dyskusji, która uczy formułowania myśli i szacunku dla cudzych przekonań. Dyskusja to sztuka wyrażania własnego zdania i argumentowania. W dyskusji wolnej wszyscy na równych prawach zabierają głos, panelowej – kilka osób przygotowuje głosy, a po ich prezentacji włączają się obserwatorzy. Dyskusja może przybrać formę debaty. Dla jej przeprowadzenia powołuje się sędziów, którzy punktuja, niezależnie od siebie, argumentację dyskutantów. Na zakończenie debaty wyłania się zwycięzcę (może to być grupa).

Dyskusję można przeprowadzić, wykorzystując na przykład schemat drzewka decyzyjnego czy metaplanu. Wprowadzenie tych technik dyskusji należy rozpocząć od rozpatrywania problemów bliskich uczniom. Zapis dyskusji na drzewku decyzyjnym pozwala przyjrzeć się problemowi z różnych punktów widzenia oraz porównać każdy wybór, biorąc pod uwagę ilość i wagę argumentów przemawiających za i przeciw. Gdy uczniowie poznają metodę, można ją zastosować do rozpatrzenia decyzji bohatera lektury czy postaci rzeczywistych.

Praca metaplanem skłania do myślenia, oceniania faktów, uczy uzgadniania wspólnego rozwiązania.

Prezentowanie zagadnień za pomocą linii czasu można wykorzystać przy omawianiu życiorysu twórcy, postaci literackiej.

Wartościowaniu, ustalaniu priorytetów służy ranking. Uczeń może hierarchizować wartości ważne w życiu bohatera literackiego, postaci historycznej.

W celu rozwijania intelektu, wrażliwości i wyobraźni nauczyciel wprowadza dramę. Spełnia ona (obok edukacyjnych) ważne funkcje wychowawcze, gdyż wyzwala aktywność w sferze myśli, uczuć, emocji, mowy i ruchu – służy poznawaniu siebie i innych.

Do ćwiczeń dramowych najlepiej wybierać teksty bliskie uczniowi i stopniowo przechodzić do interpretacji tekstu kultury. Może to być scenka oparta na wydarzeniu fikcyjnym lub historycznym, spotkanie z postacią literacką, historyczną czy twórcą lub przedstawienie innego zakończenia utworu fabularnego.

Nauczanie z programem *Między nami* tworzy wiele okazji do pracy metodą projektu.

Osiągnięciu celów programu *Między nami* sprzyja korzystanie z szeroko pojętych pomocy multimedialnych. Znaczną część wiedzy nabywa się metodą wzrokową, ponieważ obraz oddziałuje silniej niż słowa, stąd tak ważne są w nauczaniu pomoce wizualne: notatki wizualne, filmy, obrazy, plakaty, rysunki, plansze, programy multimedialne.

Jednym z celów programu *Między nami* jest podporządkowanie języka sytuacji komunikacyjnej. Wiedza o systemie języka nie przynosi automatycznie sprawności wypowiedzania się w mowie i piśmie. Sprawność językowa rozwija się dzięki obserwacji zjawisk gramatycznych w autentycznych użyciach języka oraz systematycznym ćwiczeniom umożliwiającym ich świadome stosowanie w różnych sytuacjach komunikacyjnych. Funkcjonalne nauczanie języka musi się opierać na działaniach językowych ucznia, co z kolei będzie kształcić umiejętność analizy gramatycznej.

Nauka o języku to niezbędny element kształcenia umiejętnego komunikowania się zarówno w formie pisanej, jak i mówionej, oficjalnej i nieoficjalnej, skierowanej do różnych odbiorców. Program zakłada, że kształcenie językowe będzie mieć charakter użytkowy i praktyczny, dlatego praca na lekcji polega na łączeniu zagadnień językowych z literacko-kulturowymi. Obserwacji językowej podlegają zatem różnego typu teksty literackie i użytkowe, na których podstawie uczeń może wyciągać wnioski dotyczące funkcji językowych, zagadnień poprawnościowych, kultury języka, etyki mowy. Wśród zagadnień doskonalących pisanie znajdują się ćwiczenia koncepcyjne, poszukiwawcze, kompozycyjne, redakcyjne. W ramach ćwiczeń poszukiwawczych i redakcyjnych proponuje się różnego typu ćwiczenia słownikowo-frazeologiczne, gramatyczno-stylistyczne, ortograficzne i interpunkcyjne.

W pięcioletnim cyklu kształcenia każde wymaganie ujęte w obszarach kształcenia powinno być sprawdzone. Każde sprawdzenie jest informacją o poziomie opanowania umiejętności oraz wskazówką, które wymagania należy wesprzeć.

Nauczyciel ocenia poziom opanowania umiejętności i wskazuje umiejętności wymagające dalszych ćwiczeń lub wsparcia nauczyciela.

Funkcje oceniania: wspierająca, motywująca, informacyjna.

Ocenianie stanowi integralną część procesu nauczania i uczenia się, stymuluje rozwój ucznia.

Nauczyciel:

- wskazuje zalety działań ucznia i zalety rezultatów tych działań, podkreśla pozytywne cechy pracy ucznia, wskazuje te, które wymagają udoskonalenia i informuje o sposobie osiągnięcia lepszych wyników;
- podkreśla indywidualność dziecka, jego predyspozycje;
- respektuje prawo do własnego tempa rozwoju ucznia;
- dostrzega każdy, nawet najmniejszy postęp w zdobywaniu kompetencji;
- stwarza sytuacje, w których każdy uczeń będzie miał możliwość zademonstrowania swoich kompetencji;
- rzetelnie informuje ucznia (i jego opiekunów) o zdobytych kompetencjach w odniesieniu do wymagań.

Sposoby oceniania:

- pozytywna ocena ustna,
- notatka, samokształcenie,
- ocena szkolna zgodna z obowiązującą skalą ocen i wewnątrzszkolnym systemem oceniania.

Częstotliwość oceniania:

- ocena motywująca ustna stosowana wobec każdej aktywności ucznia,
- częściowa ocena (wyrażona stopniem lub punktowo),
- sumująca semestralna i końcoworoczna.